

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

«Sloga raste malo čitajući, a nesloga svo pokvarami». Narodna poslovice.

Odgovorni urednik i izdavač Josip Hain. — U nakladi tiskare J. Krmpotić i drug. u Puli. — Glavni suradnik prof. Matko Mandić u Trstu.

Izlist svakog utorka i petka
u podne.
Netiskani dopisi se ne vraćaju,
ne podpišani netiskaju, a
nefrankirani neprimaju.
Predplata za poštarinom stoji:
12 K u obće, na godinu
6 K za seljake, odn. K 3— na
pol godine.
Izvan carevine više poštarina.
Plaća i utičaje se u Puli.
Pojedini broj stoji 10 h., zao-
stali 20 h. koli u Puli, toli
izvan iste.
Uredništvo i uprava nalaze se u
Tiskari J. Krmpotić i dr. (Via Sissano), kamo neka se
naslovljuju sva pisma i pred-
plata.

Oglas, pripisana list
i računa se ne temelji
način cijenka ni po dogovoru.
svi za predbrojku, oglas jed-
nu se napitnicom ili polo-
nom pokr. Medicinice u Beču
administracija lista u Puli.
od narudbe valja točno os-
titi ime, prezime i najbližu
poštu predbrojnika.
to list na vrijeme ne primi,
tako to javi odpravništva u
svrednom pismu, za koji se
plaća poštarina, ako se izvana
napíše „Reklamacija“.
Izdatnog računa br. 247849.
Telefon tiskare broj 38.

Dijamantni jubilej doktorata biskupa Strossmayera.

Utorkom dne 5. augusta slavio je pre-
uzvišeni gospodin biskup dr. Josip Juraj
Strossmayer svoj dijamantni jubilej, kako
je nazivlje na bečkom sveučilištu bio pro-
maknut na čast doktora sv. bogoslovlja.
Tim povodom predala je posebna deputa-
cija bečkog sveučilišta preuzvišenomu sve-
taru ponovnu diplomu doktorata, kako je
to običaj u ovakvih izvanrednih prigodah.
Ovo je zaista ne samo riedak slučaj, nego
i najljepši izvanredna milost božja, koja za-
pada ne samo velikom muža nego i sav
hrvatski narod, koji je od njega primio
mnogo dokaza sinovlje ljubavi i oda-
nosti. Sa milijuni prijatelja i štovatelja
velikog biskupa veselimo se i mi iskreno
riedkom odlikovanju i velikoj milosti,
koju mu je Svevišnji podijelio, te želimo
vručće, da bi nam Bog još dugo poživio
narodnog dobrotvora!

Slavoj Jenko.

Pred par tjedana slavili smo
osamdesetogodišnjicu dra. Dinka Vi-
tezića, jednoga od najstarijih, uz
pokojnoga dra. Jurja Dobrila, naj-
zaslužnijega muža u preporodu hr-
vatskoga i slovenskoga naroda u Istri.
Juraj Dobrila imao je svojih su-
mišljenika i pomoćnika, kao što su
pokojna braća i blizanci Mate i Ivan
Bašljan, pokojni Matija Uječić, pokojni
Andrija Marija Štrk, pokojni Antun
Spinčić, pokojni Antun Turak, pokojni
Ernesto Jelusić (jedan prilično mlađji
od imenovanih žalibože prerano ugrab-
ljeni nemilom smrću), još hvala Bogu
živi i zdravi Antun Karabaić i
razni drugi.
Isto doba ili malo zatim, što je
Dinko Vitezić počeo razvijati svoj
rad za Hrvate i Slovence u Istri, i

kad su živili još svi imenovani blagi
pokojnici, pojavilo se je u Istri mlađji
rodni muževa, koji su se dali na nar-
odni posao svimi svojimi mlađnaci-
kimi silami, što u širem što u užem
djelokrug. Među te muzeve spada
u prvih redovih Slavoj Jenko. Dne
12. ovoga mjeseca slavi on svoju
petdesetogodišnjicu, pa naša hrvatsko-
slovenska stranka vrši samo svoju
dužnost, kad se toga muža o njegovoj
rečenoj slavi sjeća, podajući u kratkih
potezih njegov životopis.
Slavoj Jenko rodio se je dne 12.
augusta 1852. u Trnovom, u Kranjskoj,
od oca Josipa, majke Katarine ro-
djene Jelovšek, od obitelji najugled-
nije u Trnovom, dok je u obće tamo
obstojala. Početne nauke učio je u
Trnovom i Idriji, realku u Gorici i
Ljubljani, a politehniku u Gracu.
Tek što je počeo ponekle u praksi
uporabljati svoje tehničke nauke,
desio se je slučaj, koji je dao drugi
pravac celomu njegovom životu. U
Podgradu, u Istri, umro mu je svak,
razmjerno još mlad, čestit čovjek i
trgovac, vrli narodnjak Fran Šabec.
Od njegove udove, a svoje sestre
Sofije, preuzeo je Slavoj Jenko sav
posjed i svu trgovinu. Tu trgovinu
vodi on već evo punih 25 godina,
redovito pošteno, točno, tako da mu
ni pri najboljoj volji njegovi protiv-
nici, bilo zasebni bilo službeni, nisu
mogli nit ne mogu što prigovoriti. —
Vjenčan sa svojom rođakinjom, Fran-
jicom, rođenom Jelovšek iz „Ilirske“
Bistrice, ima tri sina i kćerku. Pošto
još u obće neima čisto slovenskih
srednjih škola, a pošto je on htjeo
da mu se djeca uzgoje u čisto nar-
odnih zavodih, on je svoje sinove
dao u hrvatske gimnazije.

Otkad se je preselio iz Trnovoga
u Podgrad, iz Kranjske u Istru, on,
vijekova: — rieč našu hrvatsku. Ali naša
družba, koja je te bogare uzela pod svoju
zaštitu ona se je već sama istrošila, osla-
bila — ona ne može da za pustu istarsku
raju ista više učini, a veliko bi čudo bilo,
kad bi ona, prema sredstvima, kojima
sada raspolaže, mogla da i za unapred
očuva ono, što je u narodu učinila, sa-
gradila, podigla.
Za to smo se mi obratili na sve Hr-
vate s toplom molbom da nas ne ostav-
ljaju u času, kad ih najvećma trebamo —
i da ne zapustaju našu družbu u ovakim
teškim prilikama. I rekli smo: Naša istarska
djeca, naša biedna sirotinja, naša mila
družba sv. Cirila i Metoda za Istru pros-
i molj za „dobru ruku“. Ne uzkratimo
darak sirotinji! Neka svako udieli bied-
nomu narodu u nevolji, nek se svatko
smiluje istarskomu patniku, nek mu svak
pomože dok je doba! A obratili smo se i
na vriedne kćeri našega roda i doviknuli
smo im: A Vi Hrvatice, plemićke, gospo-
dske, građanske i seljačke kćeri, Vizvezde
naše, Vi dake naše, gledajte, da prvi ku-
caj Vašega nježnoga brca, prva misao,
prva želja duše Vaše bude ta, da se sje-

ne pretrgav svezu sa svojom rodom
pokrajinom. prigrlio je Istru kao
svoju. Dok su još u Kranjskoj obsto-
jale narodnostne borbe proti tu-
djinstvu, dok se je radilo složno za
dobrobit naroda, dotle je on živo i
djelotvorno učestvovao kod narodnoga
rada i tamo. Otkad je tamo buknuo
bratoubojni razdor, otkad se već ne-
pada u tamošnje stvari. Taj razdor
odsudjuje najodlučnije; a nemoguć
pomoći ni on kao ni drugi, čeka
krvavčevim srcem, da braća sama
uvide, kako se njihovim razdorom
okorišćuju samo zakleti neprijatelji
cielokupnoga slovenskoga naroda. To
većim žarom i miarom priuonio je uz
narodni rad u svojoj novoj postojbini.
Od najmlađjih nogu ponosan na
svoju slovensku narodnost i sma-
trajući ju tako rekuć istovjetnom sa
hrvatskom, kazao je svoj ponos i
izvanjstinom, narodnom nošnjom,
kazao ga je tim, da se je svuda i
uvjek u govoru i pismu služio slo-
venskim jezikom.
Narod ga je brzo zavolio. Obdi-
nari izabrali su ga u občinsko za-
stupstvo, a ovo ga je izabralo žu-
panom, občinskim načelnikom. Ta-
kovim je i danas, uza sve svakojake
zaprieke, što mu se jih je postavljalo
spreznih protivničkih strana. Negdje
kašnije postao je i predsjednik čes-
noga odbora. U jednom i drugom
svojestvu nastojao i nastoji uvijek,
da učini dobra narodu, da mu sagradi i
popravi crkava, ustanovi škola, na-
pravi ili popravi cesta.

Ako u svem i svućem neuspjewa,
krivi su najviše oni, koji ruše njegove
osnove, koji mu odponažu; mjesto
da mu pomažu, kako bi bili dužni.
Njegovo ime proslulo je i izvan
medja podgradske občine, koja je kao
i materijska i jelšanska, napućena

sa sasvim slovenskim i hrvatskim
pučanstvom; proslulo je po celom
podgradskom i voloskom sudbenom
kotaru, koja oba sačinjavaju politički
voloski kotar.

Kod obćih izbora za pokrajinski
sabor godine 1893. izabralo su izvanj-
ske občine toga kotara svojimi zastup-
nici pokojnoga Andriju Mariju Štrka,
tada kanonika i župnika stolnog ka-
pitola u Trstu, i dra. Matka Laginju.
Talijanski zastupnici i talijansko ob-
ćinstvo uprizorilo je tada upravo bar-
barske demonstracije proti hrvatsko-
slovenskim zastupnikom. Saborska
većina uništila je posve samovoljno
koli izbor Vjekoslava Spinčića i Ant.
Križanca, izabrane u koparskom ko-
taru, toli izbor Andrije Marije Štrka.
Ovaj, toli miroljubivi muž, bio je toli
presenećen, da, i prestrašen, da se već
nije htjeo poprimiti mandata. Sviju
oču su na to pale na Slovoja Jenka,
i on bi kod naknadnoga izbora, obav-
ljenoga 1894., izabran zastupnikom u
pokrajinski istarski sabor.

Talijani, uništiv izbor Štrkov, mi-
slili su, da su Bog zna što u svoj prilog
učinili. Uvidili su skoro, kako su se
prvi put prevarili. Kad je Slavoj Jenko
prvi put putovao parobrodom iz Trsta
u Poreč, bio je putem od Pirana dalje
predstavljivan tadanjemu piranskom na-
čelniku i zastupniku dru. Fragiacomu.
Na talijanske rieči ovoga odgovorio
je Slavoj Jenko slovenski. Fragiacomu
je na to prema svojim drugom pro-
mrmrljao „o“, che bel cambio
gavemo fatto! Liepo smo zamjenili
Štrka sa Jenkom! Ovaj niti nezna
ili neće da zna talijanski! I Jenko
nije zbilja nikad ni rieči progovorio
talijanski kao zastupnik. Bio je čvrst,
nepomičan, neumoljiv, uz načelo, da
ima hrvatski odnosno slovenski jezik
biti u saboru jednakopravan i jednako-

PODLISTAK.

Izvjestaj tajnika Viktora Cara Eminu,

na glavnoj skupštini „Družbe sv. Cirila i
Metoda“ dne 12. junija 1902.
(Konac.)

I rekli smo, kako se protiv nas spnuju
i kuju osnove, kakove samo pakao izmi-
sli može i kako sve ide za tim, da nas
se satire i uništi, da se sa ove naše zem-
lje izbriše više nego li usudjelujete njeno
oblaste hrvatsko.

A dušmani naši idu za tim, da nam
ugroze i djecu našu — malu sirotinju
našu — jedinu uzdanicu našu. I rekli smo,
da mi ne damo te naše djece, da ne pu-
stimo iz ruku, tih sitnih naših sirotana,
mi ćemo da taj podmladak ostane naš
i sa nas; da ostane onakav kakvim ga
je Bog stvorio, mi ćemo da ta naša
djeca budu i ostanu Hrvati i to dobri,
pravni, koreniti i oduševljeni Hrvati, koji
će znati i umjeti da i nadalje čuvaju u
duši i srcu svome starodrevne tradicije
otaca svojih, a osobito svetlinju našu, je-
dino naše bogatstvo ostavljeno nam od

te naše družbe, da potaknele nemarne,
da usplamlite nehajne i hladne da pruže
pomoćnicu ruku našoj Istri.

I narod naš je čuo i narod je družbu
darovao. — I Štokovci su bili spašeni.

Družbine škole u Voloskom, Opatiji,
Puli, Lošinj, Štokovcima, Baderni, Ka-
šteliru, Vabrigi, Livadaima i Vlakovom ma-
leni su hramovi posvećeni prosvjeti, od-
goju i naobrazbi jedne, do sada grdo za-
puštene naše dječice. U njima, u tim
sitnim prosvjetnim hramovima ta će se
djeca utvrditi za budućnost, i tako utvr-
đena biti će u stanju da se jačim silama
opru paklenskim osnovama tudnjima, koji
radi na tom, kako bi sa ove zemlje iz-
briso svaki trag hrvatstva. Jere to hr-
vatstvo, ta svetinja naša, ta materija
naša rieč u kojoj se očituje: celi život
naš; ugrožena je od neprijatelja, a s njom
je ugrožen i naš narodni obstanak, ugro-
ženo je i pravo, što ga imamo na ovu
lepu zemlju našu. Jer naša je Istra liepa,
za njom su se od vjekova mnogi otimali,
a mi koji smo jedina i prava djeca nje-
zina, mi koji smo se kao rasli s tom

liepom grudom hrvatske zemlje, mi da
pustimo, da nam je pred očima druga
otme? Ne nikada! Mi hoćemo da ju oču-
vamo sebi, potomstvu i hrvatskomu slav-
nomu imenu: to je naš zahtak, cilj na-
šega nastojanja, svrha družbe naše. A naš
rad okrunjen je već i liepim uspjesima —
on ima i dobra i korisna ploda. Ali to
još nije sve. Jer ma koliko velike bile
nade, kojima nas izpunjava ovaj dio na-
šeg pomladka, za kojega budućnost smo
se već pobrinuli, ipak se ne možemo oteći
zebulji, koja nas podilazi na teško pitanje:
Što će biti od onih ostalih stotina i hi-
ljada naše djece, koja ne utiraju blago-
dati znanja i blagonsno prosvjete ili pak,
što je još i gore, koja se pod uticajem
tudnjega duha godimice odvrćaju i oda-
ljuju od svoga roda, svoje materije rieči?
I eto ta grdna misao neda našem Ra-
vnateljstvu mira, potičuć ga neprekidno na
nove i sve to veće i šire osnove, kako će
tomu doskočiti i preteći neprijatelja u iz-
vadjanju njegovog paklenskoga djela. I tih
liepih i korisnih osnova ima u nas na pretek,
i mi ni najmanje ne sumnjamo o
mogućnosti njihove izvedbe.

valjan s talijanskim. Ako ima zastupnika, koji nerazumiju jedan ili drugi jezik, na predsjedništvu sabora je, da njim dade na znanje, što se govori, predlaže, interpeluje u njim nepoznatom jeziku.

Slavoj Jenko spada među prve zastupnike hrvatsko-slovenske od novije dobe, među one koji su počeli redovito rabiti hrvatski ili slovenski jezik. U prvoj saborskoj periodici bilo jih je pet: Laginja-Jenko, izabrani u izvanjskih občinah voloskoga kotara, Vinko Zamlčić, izabrani u gradovih istoga kotara, Spiničić-Križanac, izabrani ponovno u koparskom kotaru.

Ta petorica stvarali su hrvatsko-slovenski klub. Zamlčić bio mu je predsjednik, Jenko tajnik. Njegovom je rukom pisan zapisnik toga prvoga hrvatsko-slovenskoga pokrajinskoga sabora istarskoga; njegovom rukom prvi zaključci toga kluba, od 10. juna 1884., gdje se odlučuje, da imaju njegovi članovi polagati svečano obećanje sa riječju obećajem, kao što je to Slavoj Jenko već učinio, i da se članovi istoga kluba imaju u saboru služiti hrvatskim, odnosno slovenskim jezikom, a pojedincem daje slobodu, da dadu koje raztumačenje talijanskim jezikom, te konačno da su klubski zaključci tajni. Već decembra 1885. bio je zašt. Križanac brisan između članova kluba, jer se ni riječju ni činom nije držao zaključka, da se ima u saboru govoriti hrvatski ili slovenski. Poslije naknadnih izbora godine 1887. i 1888. nalazimo hrvatsko-slovenski klub nješto obnovljen.

Mjesto odstupivšega Ellusega bio je izabran u lošinjskom kotaru dr. F. Volarić, kanonik u Krku, mjesto umrloga Križanca u koparskom kotaru Fran Flego, buzetski načelnik. Jenko je ostao klubskim tajnikom cijelu izbornu dobu. On je pisao ne samo zapisnike sjednica, nego također predstavljao i pisao razne spomenice i predstavlke, Valja jih viditi i čitati, a da se osvjedočiš, kako su krasno pisane i jezgrovito sastavljene. I kad nije bio klubski tajnik sastavio je on više predstava koje brojavnih bilo pismenih. A cijelo doba znao podavati po obliku i stvarao upravu uzornih upita i predloga. Kako iz njegovih pismenih podnesaka, tako iz njegovih govora, proviruje odlučnost u zastupanju narodne časti i prohibitika narodnih.

Kod obih saborskih izbora bio je ponovno izabran zastupnikom godine 1889. i 1895., kao i kod odnosnih naknadnih izbora, svaki put

A pitati će ikogod: A gdje vam je glavica? gdje kapital, uz koji će vam biti omogućeno ostvariti i u gotov čin privesti te vaše osnove? Gdje nam je kapital? Hrvatski narod je naš kapital, onaj dobar i plemeniti naš hrvatski narod, koji je svojim učinio sve naše težnje i osnove naše.

To je naš kapital, dobar i siguran kapital, a kamati — to je ljubav toga dičnoga našega naroda, ljubav, koja se očituje u svakdanjim prinosima u korist naše družbe. Velika je naša vjera i nada u tu ljubav, koje vrela je neizcrpivo i ta vjera i ta nada podaju silna poleta našim mislima, podaju snage našemu nastojanju koje ide za postignućem krajnjeg družbenog cilja, biva očuvanje naše mile hrvatske riječi, koja rječ je podjednako i duša naroda našega, jer je u njoj usredjeno sve što nas čini narodom među narodima.

S tom vjerom i s tom nadom stupamo i napred u budućnost uvjereni, da nas uz blagoslov svetih apostola, nebesnih zagovornika naših, prati srce jednoga ciloga naroda, koji će poput dobre majke bdjeti nad sudbinom istarskih Hrvata.

to sjajnije, pošto su gospoda Talijani, pred očima predstavnika austrijskih oblasti i bez da bi za to ni prstom maknule, uništivali također jednoglasno izabrane zastupnike voloskoga kotara, ili pojedinoga njih, Matka Mandića, dočim se je u takovoj prilici njegov drug Slavoj Jenko, prosvjedujuć proti odnosnom despotizmu, sam na mandatu zahvalio, da tako gnjusom odbije prividnu milost sabsorske većine, koja je odobrila njego izbor, a zabacila izbor svoga druga, istim izborom izabranoga.

U doba svoga načelnikovanja i zastupnikovanja u saboru izkusio je Slavoj Jenko kako malo tko, što će to reći u Istri zauzimati se za narodnu hrvatsku i slovensku stvar. Sve što može izmisliti lukavost i zloba, sve se je izkusilo, da se ga sbaci sa načelničke stolice, i da već nebude zastupnikom.

Predstavnici c. kr. vlade u Trstu i na Voloskom, kao i njihovi organi u Podgradu, svega su poduzimali proti njemu. Tu se je denunciralo, podmitalo koješta, podkupljivalo ljude, napajalo, gostilo, podjarivalo jih. Razpuštalo se je zastupstvo, pak imenovalo odhore, sastojće iz ljudi, koji su se dali u službu proti Slavoju Jenku. Sve nije koristilo ništa. Predstavnici c. kr. vlade i zemaljske ustanovne oblasti, oslanjali su dugim nosom, občinare se je kvarilo, i njim škode bilo, a Slavoj Jenko je kod svakih izbora, uz čestite svoje občinare izlazio slavodobitljem.

Sad su već svi čimbenici napustili misao, da bi mogli što uloviti u podgradskom kotaru, i napose u podgradskoj občini. Slavoj Jenko, da je htjeo, mogao je kod najnovijih pokrajinskih izbora biti izabran jednoglasno u sabor. Al je on vodstvu stranke izrazio svoju nepromjenjivu odluku, da neprima već mandat, pošto mu to nedopuštaju njegovi poslovi i obiteljski odnošaji. I stranka, ako i ne rado, morala je uzeti obzira na tu njegovu odluku. Zahvaliv mu na saborskom radu, uzornom u svakom obziru, bila si je svjestna, da će on inače raditi za boljak naroda, koliko mu budu sile dozvoljavale.

On ima i doma što raditi, i radi. Osim brige za uzgoj svojih dječaka, osim poslova, što mu jih zadnje vrijeme dala občina i cestini odbor, njemu je na srcu „Bralno Družtvo“, on radi napeto u „Posujilnici“ i u „Gospodarskoj zadrugi“. Oslanjajuć se na njegovu pomoć, dao se je prezaslužni gospodin Anton Rogać, župnik i dekan u Hrušici, na osnivanje „Mješkarske zadruge“, koja si već gradi zato potrebite prostorije, i koja će skoro donasati velike koristi tamošnjem pučanstvu. Prigodom dvadesetipeđištne, što stanuje Slavoj Jenko u Podgradu, odlučila je uprava „Posujilnice“ graditi „Narodni dom“ u Podgradu. Ljepše se te godišnjice nije moglo proslaviti nego tako, a gradnja doma daje mu i dati će mu također dovoljno posla.

Mi zaključujemo ove kratke crte o Slavoju Jenku, vrućom željom i gorućom molbom do Svevišnjega, da mu u svojoj dobroti podieli još dugo u zdravlju i zadovoljstvu zajedno sa njegovom obitelji i njegovimi prijateljima i narodnjaci, da dočeka tako i svoju petdesetogodišnjicu bivanja u Podgradu, i čim dulji život, da pak uzmogne i uzdržavati i što je već stvoreno, i novoga stvarati, uvijek na dobrobit tamošnjega naroda a tim i na napredak naše sveukupne narodne stvari.

Živio Slavoj Jenko!

Do znanja svim akademitarima, klericima i abiturijentima!

Ima već tomu mjesec dana, što smo javili u „Našoj Slogi“, da kamito u nedjelju dne 10. o. mj. obdržavati sastanak u Pazinu, na kojem mogu da aktivno sudjeluju svi akademitarci hrvatske i slovenske narodnosti iz Istre, kao što i klerici i abiturijenti, čuteći upravu neobhodnu potrebu, da se međusobno upoznamo. Za čudo bi nam bilo veoma, kad bi se ikogod našao, te ovu zgodu rad nejakih i nevaljalih razloga propustio, dapače prema našem mišljenju, svaki bi se visokokošolac ogrješio o kolegijalnost, optužio s neuvjerdljivošću, gledajući kako svi drugi naši kolege rade i gledaju svakako da odstrane nevolje svoje i svoga naroda, a on sam da se ne čuti članom najnesrećnijeg naroda?! Ne možemo stvarati čudesa, no upoznavajući sebe, svoju slabost i jakost, upoznavajući protivne nam elemente u javnom i u privatnom životu uvijek imademo boljeg izgleda, da predusretmemo eventualnim zabudama, da popravimo pogriješke, da dademo sebi pravac neki, ne kao pojedincu, nego skupini, tjelu. — Mi se nikada, ni za časak, ni za korak ne smijemo udaljiti od naroda, jer svaki događaj, svaki pritisak na njega, bilo iz vana bilo iz nutra, svaka evolucija u njemu samomu zanemarena, neopazena, oludjuje nas od njega sve više i više, uzročeći tako u jednome tijelu nesporazumak i nesuglasje, praveć sve dublji jaz između nas i njega, što redovno radja nepovjerljivošću, neprijateljstvom, radja nazadkom, propašću!

Ono par novčića i par dana, što ih sam sastanak iziskuje, stoji u smiješnoj opreči za samom važnošću istoga, sa zgodom da se pogleda one krajeve, da se upozna naše ljude i mjesta. S toga pozivljemo sve akademičare, sve klerike, sve abiturijente, da dođu svi — stalno — k tomu sastanku, što bi imao da bude prvi svoje vrste. Nadamo se također, te će nastojati svaki, tko s nama čuti, da nas posjeti, da nam pripomogne i djelom i savjetom.

Do vidova dakle u Pazinu!

Opatija, 5. augusta 1902.

Odbor za sastanak hrv. djaka u Istri.

Sjećajte se
„Družbe sv. Cirila i Metoda“
za Istru

Pogled po Primorju.

Puljsko-rovinski kotar:

Izlet puljske „Democratice“ u Pazin pripravlja se za nedjelju dne 10. t. mj. Pisu, da je izletnikom postavljenom na razpolaganje 15 vagona. Odlazak iz Pule jest posebnim vlakom sa dvie lokomotive u 3 sata poslie podne. — Reklama za taj izlet jest velika. Tamo se pripravlja cijela gradska glazba i pjevački zbor „Democratice“. Iz pazinskog kolodvora krenuti će svi, a na čelu im glazba i pjevači u grad, gdje će dati javni koncert na trgu. Kako se vidi, kane Talijani demonstrirati proti hrvatskoj občini, jer inače nebi bili urekli i pripravljali takav izlet baš u Pazin. — Nadamo se, da je politička oblast u Pazinu poduzela potrebite mjere, da izletnici nebudu izazivali. Ako to nije još učinila, na dobi je!

Novelja ih ozbiljno suditi! Iz mjesta primamo iz radničkih krugova: Posljednje doba operulisti ste, g. uredniče, opelovno naše nazovi-socijaliste, koje mi neodvisni radnici, koji imademo s njimi danomice posla, neuzimljemo ozbiljno.

Njihovi kolovodje prete se kao da su oni jedini spasitelji siromašnoga radnika i kao da neima radniku ni pomoći ni spasa, ako neupise njim dušu i tielo. Riečih imadu puna usta i sladkih i oštrih kako treba, sad za privabiti lude ribice, sad za udariti po onih, koji im računne kvare.

Neuki radnici, koji nemisle svojom glavom, idu im rado na ljevak, jer sirote nevide i nečuju nego liepu i plemenitu stran socijalizma. Oni vjeruju slepo tim širokoustežom, nepromišljajuć dublje u koliko je njihova nauka opravdana i njihov program izvediv. Ta koga da neomane liepe teorije o jednakosti sviju slojeva pučanstva, o diobi rada i kapitala, o jednakim pravica gospodina i siromaha? Ili komu patniku da se ne zgrči pest, kad čuje pripoviedati rat proti silnikom i bogatašem, koji izkorisćuju nevoljna radnika, koji uživaju sve slasti ovoga života na račun siromašnoga radnika? Sve se to dade liepo pripoviedati i još liepše prikazati, ali mnogo teže izvesti ili još teže izravnati.

Mi radnici biti ćemo uvijek uz one, koji se brinu za naše duševno i tjelesno blagostanje; uz one, koji nam kažu: pred božjim i ljudskim zakonom smo svi jednaki; uz one, koji nas uče, da danas neima više ni silnika ni robova, da valja radnika pošteno plaćati za njegov težki trud, da se ga nesmije izkorisćivati jedino na korist trećega, da imade i on biti dionikom svih prosvjetnih ustanova, ali medju one nećemo nikada, koji taj našemu narodu i našem jeziku ista ili jednaka prava sa svakim drugim narodom, koji podnose mirno ili ravnodušno, gledajuć danomice grdne nepravde, koje se nanaša našemu narodu i našem jeziku u crkvi, skoli i u svim javnim uredim bilo zemaljskim, občinskim ili državnim.

Kad bi kolovodje naših nazovi-socijalista u istinu bili socijalisti, oni bi se prvi zauzeli za to, da nam se ne krati u crkvi rieč božja u našem jeziku, da se našoj djeci pruži prilika, da se naobrase u materinskom jeziku, da možemo mi radnici na svim javnim uredim proći svojim jezikom, da nas se negrdi i nepuše radi toga, što se služimo svojim jezikom itd.

Ti nazovi-socijalisti neka se dakle zauzmu odlučno i otvoreno za ravnopravnost gospodujućeg i našeg radničkog jezika svuda u javnom životu, neka doviknu gospodi tlačiteljem i progoniteljem našega naroda i jezika, da smo svi braća, da smo svi jednaki — eh onda ćemo im vjerovati, da su pravi prijatelji trpećeg radništva, inače smatrat ćemo ih i nadalje, kao i do sada, za jednostavne kirijaše talijanske gospodske i židovske bogataške stranke.

Socijalistička tiskara u Puli — za prodaju. Na zadnjoj, danas osam dana obdržavanoj skupštini, zaključili su dioničari socijalističke tiskare, da će tiskaru prodati, a „Proletario“, njihov organ, prestaje izlaziti budućom subotom te neće nako doba izlaziti ni kao tjednik. Medju onima, koji žele tiskaru kupiti, nalazi se i dr. Krstić, nu, kako nas uvjeravaju, stranka ju neće njemu prodati. Eto, kamo dovedoše socijalistički vodje u Puli siromašne dioničare, koji će izgubiti oko 7000 kruna.

Millenium emlék — Milleniumsmemorial — Monument millennair. Takav naslov nosi jedna razglednica iz Osieka, koju smo imali čast viditi prvi put ovdje u Puli. Razglednica predstavlja nekakvu šupru sa zvonikom te je izvedena u zeleno-crvenoj boji na bielom papiru. Razglednicu je pisao neki Hrvat svome prijatelju u Puli. Razumije se sobom, da je razglednica d v a p u t providjena napisom „Levelezô-Lap“ te nosi postanski žig „Eszék — Osiek“. Nizko smo pali u

Banovini, kada Hrvat u svet šalje dopisnicu iz Hrvatske, kojom se širi mađjarska nadutost.

Mjesto pilote. Otvoren je natjecaj za jedno mjesto lučkog pilote III. razreda za pomorsko okružje u Puli, te na mjesto, koje bi ostalo izpražnjeno, ako bi se ono prvo podijelilo kojemu drugomu pilotu, koji se nalazi već u službi.

Godišnja plaća iznosa K 800 i službeni doplatak K 160.

Molbe pismene valja poslati lučkom i zdravstvenom kapetanatu u Puli tetajem 6 čedana počam od 26. julyja o. g.

Buntovni spisi kod radnika u arsenalu. Mjestno redarstvo u Puli provelo je u stanovih petorice radnikah arsenalna premetaćinu, te je kod njih našlo više buntovnih spisa i tiskovina. Zatvoreno je osim toga više drugih osoba, radi raznih protudisciplinskih izražaja, desivših se u arsenalu.

Brzovaj bez žica. Gradjevni odio ratne mornarice dao je popraviti zvonik u Premanturi. Na tom će zvoniku privediti postaju brzovaja bez žica, koja će služiti skorim velikim vježbam vojne mornarice, koje će se vršiti u okolici puljskoj.

iz Karnice nam javljaju: Poznato će vam biti g. uredniče, da je naša župa prilično velika, te da naš g. župe-upravitelj mora služiti sv. misu i pokopati i u Motvoranu i u Kavranu. Iz toga naravno stiedi, da dok se on nalazi za poslom na jednom mjestu, recimo primjerice u Kavranu, da ga uzalud mogu izčekivati u Karnici. Tako su dne 27. pr. mj. po podne bili nekogji za krst u Karnici, a župe-upravitelj imao je pokop u Kavranu. Ovi su naravski morali čekati, dok se je svećenik povratio. Ako prigodom ovakvih čekanja pade koja krupnja, nije za čudo, jer dok jedan nemože čekati, drugi nemože doći. Preporučili bi stoga presvjetlom biskupu, da providi za svećenika za Kavran, jer jedan ne može svega obavljati, pa se može dogoditi slučaj, da svećenik ne može biti uprav tamo, gdje ga se najviše treba. Toliko za danas na uvaženje!

Pazinski kotar:

Trošan zvonik. Iz Lindara nam pišu, da se je i tamo počelo ozbiljno raditi na tom, da se poruši sadašnji zvonik, koji se je na više mjesta razpucao, pak da se sagradi i na starom temelju novoga. Nesreća sa zvonikom sv. Marka u Mljetcih potaknuli će mnoge, da pregledaju na vrijeme starijske crkve, zvonike i druge javne zgrade.

Porečki kotar:

Talijanski svećenik bez gimnazijalnih nauka! Vaša viest, g. uredniče, priobćena u predzadnjem broju pod naslovom „Iz Poreštine“ dozvala mi je u pamet nekoje činjenice, koje bi dobro bilo sačuvati i našem potomstvu: Prije svega valja mi izpraviti navode Vašeg dopisnika glede pokojnoga župnika Strechel-a. On je bio rodom iz Trsta, sin oca Slovenca, bačvara u Trstu. Odgojen bijaše pomoću svećenika i talijanskih kapucina posve u talijanskom duhu. Slovenski znao je samo natucati. Slabić bijaše na duhu a još veći na lielu tako, da su njegovi suučenci dvojili, da li će biti onakav redjen. U sjemeništu bio je na glasu radi neliepih svojstva, radi kojih je imao sa ostalimi bogoslovci dosta neprilika. Lukav je bio i neiskren. Trpili ga nisu niti isti Talijani, premda je bio gorljiv patriota, kao što su obično renegati.

On je doista kao župnik u Novoj Vasi otvorio neku vrst privatne škole, u kojoj je pripravljao mladiće za sjemenište, ali većinom samo iz latinštine. Ti mladići polagali su neku vrst ispita na talijanskoj gimnaziji u Kopru — ali izrično pod uvjetom — da valja taj izpit samo za sje meniste. Ostalih predmeta, što se uće na gimnazijah nisu ništa učili, ili su imao malo i površno. Ti mladići nisu imali ni pojma o obćoj naobrazbi. On ih tako pripravio 4—5 za tršćansku i po-

rečku biskupiju, od kojih služe nekogji u jednoj a drugi u drugoj biskupiji. S timi novovjekimi bogoslovci posmjehivali su se u sjemeništu ostali drugogji, koji su redovito svršili gimnaziju i mnogi sa izpitom zrilosti. Smatrali su ih nezalacima i šupljaci, kakovimi u istinu bijahu, jer drugo nisu znali do nješto latinštine i prodikati o talijanstvu Istre. Oni su danas namješteni kao svećenici i rade živo oko oživotvorenja programa talijanske stranke, t. j. oko potalijančenja tužne naše pokrajine. Njih se nepita, gdje su svršili ni kako su svršili, već da li rade u talijansko-liberalnom duhu, da li provodjaju program mlade reformatorske stranke u ovih dvih biskupija.

Ako se pomisli, koliko su imali okapanja svršeni gimnazijalci nekoć riečke a kasnije sušacke gimnazije prije, nego li bijahu primljeni u centralno sjemenište u Gorici, premda su redovito svršili gimnaziju i mnogi položili izpit zrilosti, kad se znade, kako su na lahku ruku unišili u isto sjemenište spomenuti talijanski nazovi-gimnazijalci, moramo i nehotice doći do zaključka, da se vrši u visokih svećeničkih krugovih dvojaka mjera, t. j. jedna za Talijane a druga za Hrvate odnosno za Slovence.

Da se još vratim na pok. župnika Strechel-a, moram kazati, da je bio u pastvi ljuti naš narodni protivnik, i da nam je u svojoj župi i u obće u bujskom sudbenom kotaru nanio u narodnom pogledu više štete nego li nijedan talijanski svetovnjak. On je bio predteča današnjim reformatorom u tršćanskoj biskupiji, pa premda je na oko mrzio i prezirao talijansko-lazi-liberalne, radio je vazduh iz pelnih žilah po njihovom programu, kao što rade i danas mladi reformatori u rečenog biskupiji. Bog mu prostio i počivao u miru!

Iz Tara nam pišu: Naš Fulin ne daje mira ni živim ni mrtvima, niti po danu a niti po noći. Žive ubija mukom i trudom a mrtve čini klattiti od sela do sela. Eto, da me razumijete!

Mjeseca maja i junija držao je u Taru noćne službe božje — ako se tako mogu nazvati — i to od devete u večer pa tamo skoro do polnoći. To je naravski bilo na veliko čudo pametnih gospodarara, a na radoštko razkalašene mladeži. — Pa ta buka po noći sa zvonovima, to talijansko pjevanje, koje se u Taru nije nikada čulo, užasno je diralo svakoga dobro mislećeg čovjeka. Dok ovdje dozvoljava toliko zvonove razbijati i tuliti, u Vabrigi nesmiju ni zvoniti, ni pjevati, ni Boga moliti, a bogme niti križati se u svojem jeziku. Tako je kod nas, pa da ne propalčes!

Opet druga. Na 10. pr. mj. umre u Taru Antonija žena Antonija Divjaka, izkopaše grob i na 5 sata po podjave, sve gotovo za pokop. Al eto belaja! Dodje Fulin i reče: Znaite da se na groblju popravlja mrtvačnica, zato pokojnicu nije moguće pokopati ovdje, već ju treba odnesti u Novuvas. Doista popravljala se mrtvačnica, al je groblje bilo. prosto, a u mrtvačnici se kod nas ljudi ne zakapaju, bar do sada ne. No pa kad već nije htjeo ovdje pokopati, eno 10 časaka daleko groblje u Erati, za 20 časaka se je na groblju u Vabrigi a na onom sv. Matina opet u 10 časaka. Ne, tu treba osobite mudrosti, pa treba ići 3 sata daleko u Novuvas. Siromaci se ljudi namučise, noseći mrtvaca za Fulinom kočijom do Novevasi, kamo stigoše na 9 u večer. Sada je trebalo kopati grob, negdje oko pol noći pokopalo se pokojnicu, a umoreni ljudi dodjoše kući tek zorom drugog dana. Sad svi ete dobri reci nam, je li to krsćanski?

Dozvolite još jedan slučaj ali baš protivni. Dne 21. pr. mj. umre u Erati sin nekog Zogovića. Mislite li, da ga pokopaše u Novojvasi? Nipošto, na tarskom groblju. Radilo se u mrtvačnici kano i na 12., bile iste tobožnje zaprieke i okolnosti, čemu pako dvojaka mjera?

Mi to bilježimo za one na koje spada, neka pozovu na red koga treba, da se nebi možda sijuč vjetar — zelo buru.

Za sajmiste govoda u Motovunu. Zemaljski odbor u Poreču odgovorio je obćinskomu glavarstvu u Motovunu, da neima ništa proti tomu, ako se nabavi iz obćinske blagajne zemljište za svotu od K 3400 za sajmiste govoda i to iz one svote od 30.000 K koju je obćina uzajmila kod zemaljske kreditne banke u Poreču.

Državne podpore. Ministarstvo poljedjelstva odlučilo je, da se doznaci istarskoj zemaljskoj zakladi svotu od K 1200 kao ostatak od obećane podpore za god. 1902. za vinarsku školu u gospodarskom zavodu u Poreču, te dalnju svotu od K 3000 kao drugu polovicu obećane podpore za god. 1902. za uzdržanje kemičkopokusne postaje, pridijeljene gospodarskom zavodu u Poreču.

Voloski kotar:

Strasna nesreća. U riečkih novinah čitamo, da je dne 2. o. mj. neki čovjek u Zarnetu (obćina Kastav) iz neopreznosti izpalio pušku, te da je naboj pogodio njegovu rođenu sestru, koja da je na mjestu ostala mrtva.

Nekojim ljudem nekorišti propovijedati, da budu oprezni sa oružjem!

Trst.

Nit se čudimo nit se zgražamo! Pišu nam iz Trsta: U „Edinosti“ pripovijeda netko, kako je neki talijanski podanik napao našega kmetla na trgu u Trstu sa „Porco de scavo“, jer ma nije hotio prodati voća po cieni, kako je on hotio i kako mu se je konačno zagrozio sliedećimi riečmi: „Noi spetemo solamente uno che l' mori in Austria, e dopo vederemo chi che sarà padrone di Trieste“. (Mi čekamo samo na jednoga, da umre u Austriji i tada ćemo viditi tko će gospodariti u Trstu.)

Naša vriedna tršćanska drugarica se tomu čudi i zgraža se nad tim, te se pita zabrinuto: hoće li već jednom pozvani čimbenici zagrmili irredenti: to su austrijska tla, na kojih ima austrijski Slaven svoje pravo.

Bojimo se, da će „Edinost“ s nami skupa još dugo čekati na tu grmljavinu, koja bi morala najprije otrieniti one, koji su krivi, da su takovi dogodjaji u obće mogući kod nas. Mi se nečudimo nimalo gladohum i dotepencem iz kraljevine, jer vide i čuju danocem sami, kako im ide na ruku nesretni sustav pod kojim stegnemo mi austrijski državljani. Mi se ne bismo dapače više zgražali ni tada, kad bi nas poteli talijanski podanici, kojih imade na stotine hiljada u Primorju, goniti iz naše kuće i sa našeg ognjišta. Nas u obće nemože višje ništa iznenaditi, niti se možemo bilo radi česa zgražati. Talijanski podanici mogli bi jošje i gore s nami postupati.

K viesti „Nevjerojatno — al ipak istinito“ pišu nam iz Trsta 30. julyja o. g. Vašu viest pod gornjim naslovom priobćila je ordašnja „Edinost“, poprativ ju valjanim i temeljitim tumačem. Iz „Edinosti“ doznao je valjda za tu viest neki rođjak c. kr. višeg poreznog blagajnika Rovisa — ako se nevaramo takođerj činovnik. U razgovoru s jednim našim prijateljem imao je ta taj rođjak obrazu uzvrditi, da je ona viest „Naše Sloge“ odnosno „Edinosti“ prosta izmislijo tina, na kojoj nije ni zrna istine, jer da je njegov rođjak g. Rovis glasovao sa ostalimi zastupnici obćine Pazin za ostalimi Njeg. Veličanstvu. Onom „izmislijovalinu“ da se je samo htjeo „naskoditi“ njegovom rođjaku, jer da nepuše u hvatski rog, ali da se nije uspjelo niti će uspjeli postao imade čvrst oslon za sobom. Očekivali smo, g. uredniče, da će g. Rovis dati izpravak na odnosnu Vašu

viest ili da će Vas sudbeno progoniti radi uvriede poštenja. Prvo se nije dogodilo, a za drugo neznamo, jer je možja već prijava na sudu. Svakako bi bilo vriedno, da Vas Vaši prijatelji iz Pazina točno i nepristrano obavieste, da se izpostavi istina, da se zatvori usta onim, koji nazivlju Vaše dopisnike lažcima i klevetnicima. S istinom dakle na svietlo ba bila ta komu mila ili nemila.

Hijene na grobovih. Pod tim naslovom čitamo u „Edinosti“ od dne 1. o. mj.: Dragi čitatelju, ako te put nanese na tršćansko groblje, podaj se takodjer na grob pokojnoga biskupa, miloga i preblagoga Andrije Marije Sterka. Mi znamo, da će te, čim stupiš tamo, potresti bolna čuvstva, kao što su mene, pošto sam vidio znakove, po kojih sam morao suditi, da je kakva hijena u ljudskoj slici morala oskrvnuti onaj grob.

Na grobu nalazi se drven križić, koji je pako sav opaljen od ognja, da nemožeš pročitati ni jednoga slova na njemu. Svečionica pako, koja je u takrom stanju, da je slična onim, koje vidjamo na zaprašenih kmetskih vozovih, neima niti jednoga stakla i leži na zemlji. Lesica je sva razorana. U obće sve to čini lakav utisak, kao da se je htjela osvetiti tobak ruka nad uspomenom blažoga biskupa....!

Tko je u prvom redu dužan brinuti se za grob pokojnoga biskupa. Stalno biskupski ordinarijal. A tamo gospodare sada oni mladi reformatori. I ti ne srame se stanja, u kojem se nalazi onaj grob!

Sada su zadovoljni, sada plivaju u zadovoljstvu, kadno se zlobni ljudi osvećuju čak na uspomenu onoga, kojega su takodjer oni, reformatori, dok je jošje živ bio, proganjali i vriedjali, kao što i Zidovi Isusa, učitelja apostolah.

Nipošto, toga nije zaslužio blagi pokojnik — ta uprav to bijaše njegov najveći i pravi grieh, da je bio premajo i preblag s njimi, za koje je morao znati, da su mu neprijatelji. (I znao je vrlo dobro! Op. uređ. N. Sl.) — toga doista nije zaslužio, da mu hijene na grobu oskrvnjuju uspomenu, te da neima nijednoga među pozvanimi i odabranimi, koji bi se — toga štadio!

Reformatori! Idite svakako na grob pokojnoga biskupa i popravite bar na uspomenu blagopokojnoga ono, što ste sagriješili na živućem — dobrotvorecu svomu! Izporjedite svoj grieh, udarite se u prsa i — poboljšajte se!

Zaveza austrijskih Jugoslavanskih učiteljskih društov, imati će svoju XIV. glavnu skupštinu u Trstu dne 14., 15. i 16. aug. u velikoj dvorani hotela „Evropa“. Iza skupštine je izlet u Metke posebnim parobrodom. Put stoji 5 K, koje treba poslati g. Antuanu Grmek u sv. Ivan kod Trsta do 9. o. mj., a na kasnije prijave neće se uzeti obzira.

Prisrvo za gradnju „Narodnog Doma“ u Trstu. Pošto je „Tržaška posujilnica“ odobrila nacrtje za gradnju „Narodnoga Doma“ na vojnickom trgu u Trstu, traži sada gg. poduzetnike, koji bi htjeli preuzeti rušenje stare kuće na rečenom trgu, gdje će se graditi „Narodni Dom“. Pismene ponudbe valja poslati obćoru „Posujilnice“ (ulica sv. Fran br. 2) do 15. augusta. Rušenje stare zgrade neće započeti prije 24. septembra o. g.

Gorička.

Narodna čitalnica u Kanalu. U tekućoj godini svršava se 35 godina, odkida su rodoljubi u Kanalu ustanovili „Narodnu čitalnicu“. Taj će oni dan proslaviti osobito sjajno, te pozivaju pojedince i rodoljubna društva, da prisustvuju i sudjeluju pri toj njihovoj slavi. To će slavje biti dne 7. septembra, a potomji će program javiti naknadno. Ona društva koja žele prisustvovati, ili sa kakovom točkom sudjelovati, nek se najave „Čitalnici“.

Politički pregled.

U Puli, dne 6. augusta 1902.

Austro-Ugarska.

Bečke novine pišu, da se vode pregovori između zastupnikah obaju pola monarhije vrlo lagano, jer da nailaze na svakom koraku nove zaprieke, osobito što se tiče autonomnog carinskog cjenika. Osobe, poučene u to pitanje proriču, da će pregovori još dugo trajati i da se neima tako brzo očekivati željenog uspjeha. U ostalom podaje ponješto nađe na uspjeh tih dogovora činjenica, da austrijska vlada nastoji svimi silami izravnati česko-njemački spor, pak da se uzomgne posve posvetiti pitanju nagodbe.

Jedan bečki list, koji stoji u doticaju sa vladinimi krugovi piše, da znade iz pouzdana izvora, kako će austrijski vinaradnici zahtijevati od vlade, da nesmije dozvoliti u trgovačkom ugovoru sa Italijom, da se u našu monarhiju uveze više od 600.000 hektolitara talijanskoga bieleoga vina uz sniženu carinu. To vino moralo bi imati najmanje 12 stupnjeva vinovice, te bi se kod nas upotrebilo za mješanje sa domaćim vinom. Carina na to vino imala bi svakako biti veća nego li bijaše u dosadašnjem ugovoru. Vina sa više stupnjeva alkohola imalo bi se uvesti u Austriju, a ostala u Ugarsku. Ovu razdiobu imalo bi se urediti na temelju posebnog nadzorstva. Crna vina talijanskoga imalo bi se u obće izključiti od svake carinske polaksice. U Austriju dovezena talijanska vina valjalo bi podijeliti između trgovca sa vinom, uzev kao temelj razdiobu čistu potrošarinu, koju oni plaćaju, odbiv prije odnosi namet. Oni, koji bi kanili upotrebiti stalnu mjeru talijanskoga vina, morali bi to prijaviti zadrugi trgovca sa vinom, koja bi pak stavila svoje predloge glede razdiobe.

Iz Ischl-a javljaju, da je bio tamo dne 4. o. mj. u carskom dvorcu svečan objed, što ga je dao prirediti naš vladar na počast rumunjskomu kralju Karolu, koji ga je došao tamo posjetiti. Poslije objeda prošli su vladari kočijom u Weisenbach, gdje se povezoše jezerom. Odatle se odvezoše u Plomburg, odakle se vratise pod večer u Ischl.

Glede česko-njemačke nagodbe predlaže istodobno dva glasa. Glasilo českih prvaka dra. Pacaka kaže, da Česi neće podnipošto pristati na uredjenje jezikovnog pitanja po pokrajinah, već ostaju kod svojih zahtjeva, što no ga prijavise svojedobno ministru-predsjedniku dru. Koerberu, da se naime to pitanje riješi istodobno za sve pokrajine česke krunne. S druge strane piše jedan od kolovodja njemačke stranke u Českoj, t. j. Zdenko Schücker, da se Česi i Nemci mogu sporazumiti jedino na temelju priznanja njemačkog državnog jezika. Ako je u istinu tomu tako, tada se može sa stalnošću proreći, da do nagodbe između Čeha i Njemaca na tom temelju neće nikada doći.

Između zemaljskih sabora bijahu sabori Česke i Koruške zadnji koji zaključise najposljednji ljetosnje zasjedanje.

U Galiciji zadaju vladi mnogo neprikladnih štrajki poljodjeljskih radnika. Taj štrajk razširio se je u istočnom dijelu Galicije na 20 obćina. Taj štrajk prouzročili su bezdušni imućnici Galicije. Na jednoj strani stoje poljski bogataši, plemići i židovi, a na drugoj nevoljna rusinska sirotinja. Listovi, koji stoje u službi bogataša, preporučaju, da se uvede red pomoću oružane sile, dotim pišu pučki listovi, da vojska imade drugu zadaću, a ne braniti gospodarske probitke bogatog razreda pučanstva. Nesmije se zaboraviti — kažu ti listovi, da su u vojsci zastupani svi slojevi pučanstva, ponajviše pako oni, koji se bore za svoj obstanak.

Dne 2. o. mj. navršilo je 20 godina odkad je stupio na čelo zemaljske uprave u Bosni-Hercegovini skupni ministar financija Benjamin pl. Kallay. Službeni list bosanske vlade, sarajevski „Bošnjak“ izašao je tim povodom u svečanom ruhu te slavi oduševljeno dvadesetogodišnje djelovanje Kallay-eva u Bosni-Hercegovini.

Srbija.

Narodna skupština prihvatila je nakon žestoke rasprave u prvom i u drugom čitanju zakonsku osnovu o narodnom zajmu.

Biogradske novine priobćuju ovoidišnji jesenski putni program kraljevskih supruga. Poslije zatvorenja skupštine boraviti će nekoliko čedana u Nišu, odakle će kasnije u Takovo. Na berbu ići će u Smederevo, odkuda će se kasno na jesen vratiti u Biograd. Ovaj program je radi toga zanimiv, što se u njemu nesposimije putovanje u Petrograd, koje je imalo biti polovicom oktobra.

Bugarska.

U dvorskoj tiskari u Sofiji izašla je knjižica o macedonskom pitanju, koje sadržaje 10 točaka: 1. Macedonija sa okružji Solun, Monastir i Skoplje ima se ustrojiti kao samostalna pokrajina sa glavnim gradom Solunom. 2. Guverner pokrajine birati će se na pet godina i uzeti će se iz onog naroda, koji ima većinu. 3. Pokrajinska skupština, čiji će se članovi birati izravno iz sredine pučanstva, imati će, da izražava svoje mnjenje o svih pitanjih, koja se tiču unutarnjeg uredjenja pokrajine. 4. Osobna sloboda, nepovredivost kućnog praga, sloboda vjeroispovjesti i štampe mora se zajamčiti. 5. Činovnici i sudci pripadati će onoj narodnosti, koja ima većinu u pokrajini. 6. Jezici gospodujućih narodnosti i jezik turski, smatrati će se službenimi. Upravne jedinice imati će pravo birati jedan od ovih jezika za svoje službene potrebe. 7. Javna obuka pripada izključivo obćinama. 8. Za održanje mira i reda u pokrajini sastaviti će se mješovito oružništvo, koje je podređeno izravno guverneru. 9. Prihodni i porezi određivati će pokrajinska skupština. Četvrtina dohodka teče u državnu blagajnu. 10. Iste reforme imade se uvesti i u drinopolskoj pokrajini.

Rusija.

God. 1904. prirediti će „Slavensko dobrotvorno“ društvo u Petrogradu umjetničko-obrtničku izložbu pod pokroviteljstvom velikoga kneza Aleksandra Mihajlovića. Ova izložba imati će svim slavenskim narodom, osobito onim, koji žive izvan granice ruske države, pružiti priliku, da izlože sve, što može podati jasnu sliku o njihovom sadašnjem položaju, o plemenskim osebinam i o gospodarskom stanju. Izključuje se sve, što bi bilo političkog značaja, pošto je izložbi jedina svrha olakšati neposredni trgovački i obrtnički saobraćaj Rusije sa ostalimi Slaveni. Radi ograničenog prostora glavnicu dio izložbe biti opredieljen za Slavene, dotim će Rusi zapremati razmjerno tekar malen prostor. Izložba imade da pada, u koliko je moguće, podpunu sliku plodina slavenskih zemalja, da prikaže njihov obrt i umjetnost. Od ruskih predmeta izložiti će se samo oni, koji mogu imati kakvo posebno značenje za ostale Slavene.

U Petrogradu ustrojio se je glavni izložbeni odbor, kojemu je na čelu Kovaljevskojka, počasni predsjednik, a Nikolajevskij kao glavni tajnik. Ruske novine javljaju, da su se već ustrojili izložbeni odbori u Sofiji, Biogradu i u Ljavovu.

Budući broj „Naše Sloge“ izaći će u četvrtak 14. t. mj. na 8. strana.

Javna zahvala.

Kako prigodom moje osamdesetogodišnjice, tako i zgodom mojeg osamdesetogodišnjeg imendana, počastise me mnogobrojni prijatelji, znanci i druge pojedine postavane osobe, te zastupstva obćina i družtva brzojavnim, pismenim i ustmenim, veoma simpatičnim čestitkama.

S razloga navedenog u mojoj zahvalnici 27. srpnja t. g. nije mi žalibože moguće, da svakomu po sebi vlastitim pismom izrazim moju najtopliju zahvalu na takovoj blagohotnosti, te mi ne preostaje, nego javnim putem to učiniti, uvjeravajuć svih, da moja harnost prama njima duboko je usadjena u mojem sreću, i da će nepokolebiva trajati kroz cijeli moj život.

U Krku, dne 5. kolovoza 1902.

harni
Dr. Dinke Vitezić.

POZIV
na
izvanr. glavnu skupštinu
Malološinskog družtva za štednju i zajmove,
koja će se držati dne
17. t. mj. u 4. sata, pp.
u dvoranu „Zora“.

- Dnevni red:**
1. Priobćenja upravnog odbora.
 2. Ustanovljenje iznosa, do kojega upravni odbor može dati pojedinom zajam, i visinu iznosa celokupnih zajmova, koju odbor nesmije prekoračiti.
 3. Ustanovljenje interesa, na koji da se daju zajmovi — i na štedioničke uloze i na zadrucne dielove.
 4. Označiti najviši iznos, do kojega može zadruga zadužiti upravni odbor sam.
 5. Odlučiti, hoće li ova zadruga stupiti u svezu s ostalimi jednakimi u Istri.
 6. Eventualni predlozi.
- Mali Lošinj, dne 4. kolovoza 1902.

Na prodaju je
POSJED
u blizini grada **Pule** uz vrlo dobre uvjete. — Tko ga želi kupiti, neka se obrati na častnog g. paroha u Peroju, koji će mu dati sve moguće podatke. — Isti se posjed može podieliti i u tri diela.

Tvornica pokućstva

dvorskog dobavljača
IGNACIJ KRON
Trst - Beč.

Tvornica u Beču u vlastitim zgradama.
Kuća utemeljena god. 1849.
Na zahtjev šalje badava:
ilustrovane popisne, originalne nacrtne osnove, pregled sobnih namještaja.
Najveća solidnost, elegantnost i jeftina cijena.

Prvo slovensko skladište pokućstva
Antona Černigoj
Trst
Via di Piazza vecchia 1, u kući Marozzi,
podružnica stolarske zadruge u Gorici.
Skladišta u Solkanu-Trstu.
Tvornica sa strojevnim obratom.

Svaka je konkurencija nemoguća, jer je pokućstvo iz prve raka.

Blag. gosp.
GABRIJEL PICCOLI,
Iekar,
švic. zliknik M. sv. pocija
u Ljubljani.
Potrijem sprejem steklenic Vaše tinkture za želodec, katero moram najtopleje vsakomur priporočati, kajti rabilim jo že od leta 1878. in zmiraj mi je kot izbornu učinkujoče zdravilo služila pri želodčnih in črevnih boleznih.
Kraina, 13. maja 1897.
Miroslav Leitner c. kr. darvni blagajnik.
Z uporabo Vaše izborne tinkture za želodec sem rešen skoro dve leti trajajoče želodčne bolezni ter sem popolnoma ozdravel, kar z lahko vestjo potrjujem in to tinkturo za želodec le priporočam vsem, ki trpe na želodčni bolezni.
Strassoldo (Primorsko) 6. marca 1896.
Karol graf Strassoldo.
Se prodaja v lekarnah v Gorici, Tolminu, Treatu, Istri in Dalmaciji po 30 vis. steklenicu.

Istarska Posujilnica u Puli.
Prima zadrugare, koji uplaćuju zadrucnih dielova jedan ili više po kruna 20.
Prima novac na štednju od svakoga, ako i nije član, te plaća od istoga 4 1/2 % kamata čisto bez ikakvog odbitka.
Vrača na štednju uložene iznose do 100 K bez predhodnog odkaza, iznose do 400 K uz odkaz od 8 dana, iznose do 1000 K uz odkaz od 14 dana a tako i veće iznosne ako se nije kod uložene suglasno ustanovio veći ili manji rok za odkaz.
Zajmove (posude) daje samo zadrugarom, i to na hipoteku ili na mjenice i zadužnicu uz garanciju.
Uredovni sati svaki dan od 9—12 sati pr. p. i 3—7 sati po podne; u nedjelju i blagdane osim julyja i augusta mjeseca od 9—12 prije podne.
Družtvena pisarna i blagajna nalazi se u Via Glava br. 5, prizemno lijevo, gdje se dobivaju pobilje informacije.
Ravnateljstvo.

Istarski sabor.

IX. sjednica.

(Konać.)

11. Zastupnika Andrijića na c. kr. vladu:

Osam ima danas liturgičnih jezika zakonito uvedenih i uobičajenih, kojima se u rimo-katoličkoj crkvi opravljaju sveti čini, ali ni jedan ih nije bio takovim u Rimskih Prvosvećenika svečano proglašen uveden kao što staroslovenski jezik. A bilo je to pravo narodu samom u podrijetlu, pa se narod naš njime ponosi i ljubozoran je na nj.

I. Kad su sveta braća Ciril i Metod pozvani bili u Rim, da se opravdaju, što uvedoše u bogoslužje staroslovenski jezik, prosvorvi sv. Ciril pred Hadrijanom PP. II. pred rimskim svećentvom: „Siquidem si quivissem illi populo aliter aliquomodo ut ceteris nationibus subvenire in lingua graeca vel latina, omnino quae reprehendit non sanxissem; sed quia dignatus viarum Dei totaliter reperire eos et ignaros, solum hoc ingenium aliquid S. Spiritus gratia cordi meo impendit comperi, per quod etiam Deo innumeris populis acquisivi“. A Hadrijan ne samo što je braću pohvalio, nego ih i odobrio staroslovensku liturgiju, te Metod postavio pastirum svih Slavena

uču Koceļu: „non tibi tantum sed omnibus partibus illis Slovenis mitto illum magistrum“. Ivan PP. II. piše g. 880 Svatopluku: „Litteras slavonicas iure laudamus et in eadem lingua Christi Domini nostri praeconia et opera ut enarrantur jubemus“. Innocent PP. IV. potvrđuje i odobrava glagoljicu u pismima na biskupe senjskoga i krčkoga g. 1248. i 1252. izrekom: „attendentes quod sermo rei et non res est sermoni subjecta“. Prvi je staroslovenski misal bio po nalogu sv. Stolice dostignu Rimu u drugoj polovici 15. vieka, drugi prvaj polovici 16. vieka, a kad se je g. 1625. čutila potreba novog misala, pisala sv. Kongregacija de Prop. Fide na puncijsu u Beč, nebi li se na Rieci u tiskari Ferdinanda II. dale tiskati glagoljske knjige: „avendo S. M. molti sudditi di tal lingua, che delli detti libri hanno bisogno“. Po nalogu Urbana PP. VIII. od 29. aprila 1631. dotiskan je treći glagoljski misal: „na spasenje usan Hristovih vernih sustih na oba stranah, na upotrebljenje i bla-podobije tehđe Hristovih vernih“. Istotako bili su po nalogu Sv. Stolice tiskani glagoljski misali g. 1706. i 1741. Benedikt PP. XIV. piše g. 1754. enciklicu „Ex pastoralis munere“, da je pravo bilo poznato: „Fideli ac religiosae Nationi Illiricae“. Sv. Sbor de Prop. Fide piše g. 1804. osorkom biskupu Rakamariću, da nastoji te se staroslovensčina zadržati i očuva „ad onore della nazione“. Lav PP. XIII. u enciklici „Grande Munus“ piše: „Sicut Augustinum ad Britannos mosque persaepe ad alios: sic etiam apostolicus numerus apud Slavoniae populos abenudi fakultatem Cirillo et Methodio viris sanctissimis concesserunt Romani Pontifices... Demum hinc (e Urbana) est usus slavonicus sermonis in ribus sanctissimis impetratus“. Kardinal Bartolini, koji nam je u svojih „Memorie“ go po višem nalogu službeni tumač enciklike „Grande Munus“, piše: „Metodio continuando la missione affidatagli dal S. Adriano II. di tutti gli Slavi...“

II. Kad su sveta braća Ciril i Metod pozvani bili u Rim, da se opravdaju, što uvedoše u bogoslužje staroslovenski jezik, prosvorvi sv. Ciril pred Hadrijanom PP. II. pred rimskim svećentvom: „Siquidem si quivissem illi populo aliter aliquomodo ut ceteris nationibus subvenire in lingua graeca vel latina, omnino quae reprehendit non sanxissem; sed quia dignatus viarum Dei totaliter reperire eos et ignaros, solum hoc ingenium aliquid S. Spiritus gratia cordi meo impendit comperi, per quod etiam Deo innumeris populis acquisivi“. A Hadrijan ne samo što je braću pohvalio, nego ih i odobrio staroslovensku liturgiju, te Metod postavio pastirum svih Slavena uču Koceļu: „non tibi tantum sed omnibus partibus illis Slovenis mitto illum magistrum“. Ivan PP. II. piše g. 880 Svatopluku: „Litteras slavonicas iure laudamus et in eadem lingua Christi Domini nostri praeconia et opera ut enarrantur jubemus“. Innocent PP. IV. potvrđuje i odobrava glagoljicu u pismima na biskupe senjskoga i krčkoga g. 1248. i 1252. izrekom: „attendentes quod sermo rei et non res est sermoni subjecta“. Prvi je staroslovenski misal bio po nalogu sv. Stolice dostignu Rimu u drugoj polovici 15. vieka, drugi prvaj polovici 16. vieka, a kad se je g. 1625. čutila potreba novog misala, pisala sv. Kongregacija de Prop. Fide na puncijsu u Beč, nebi li se na Rieci u tiskari Ferdinanda II. dale tiskati glagoljske knjige: „avendo S. M. molti sudditi di tal lingua, che delli detti libri hanno bisogno“. Po nalogu Urbana PP. VIII. od 29. aprila 1631. dotiskan je treći glagoljski misal: „na spasenje usan Hristovih vernih sustih na oba stranah, na upotrebljenje i bla-podobije tehđe Hristovih vernih“. Istotako bili su po nalogu Sv. Stolice tiskani glagoljski misali g. 1706. i 1741. Benedikt PP. XIV. piše g. 1754. enciklicu „Ex pastoralis munere“, da je pravo bilo poznato: „Fideli ac religiosae Nationi Illiricae“. Sv. Sbor de Prop. Fide piše g. 1804. osorkom biskupu Rakamariću, da nastoji te se staroslovensčina zadržati i očuva „ad onore della nazione“. Lav PP. XIII. u enciklici „Grande Munus“ piše: „Sicut Augustinum ad Britannos mosque persaepe ad alios: sic etiam apostolicus numerus apud Slavoniae populos abenudi fakultatem Cirillo et Methodio viris sanctissimis concesserunt Romani Pontifices... Demum hinc (e Urbana) est usus slavonicus sermonis in ribus sanctissimis impetratus“. Kardinal Bartolini, koji nam je u svojih „Memorie“ go po višem nalogu službeni tumač enciklike „Grande Munus“, piše: „Metodio continuando la missione affidatagli dal S. Adriano II. di tutti gli Slavi...“

III. Što se pak posebice tiče bivše osorske biskupije dosta bitno napomenuti, da je O. Mavar Orbini tvrdio još g. 1604: „Nelle diocesi di Zara e nelle tre suffraganee d'Arbe, d'Ossero e Veglia tutti sono Illirici, tollene le cattedrali e le due collegiate di Pago e di Cherso“. To proizlazilo također iz „Acta Visitationis diocesis Auxerensis“ apostolskog vikara Valerija de Ponte iz god. 1647.—1649. Zadnji osorski biskup Rakamarić usudio se je god. 1802. — usupor protivnosti naroda — pod pritiskom vlade iztisnuti staroslovensčinu a uvesti latinicu u crkve Malo i Velosela na Lošinju, na što je uzsiljila poklonita višenavedena naredba sv. Sborna de Prop. Fide od 28. septembra 1804. na istoga biskupa: „d'invigilare, perchè si conservi il Rito, che fu di vantaggio alla catholica Religione, perchè l'eresie del secolo XVI. non penetrassero in codeste regioni“. Inače je narod u osorskoj biskupiji ostao do danas glede staroslovenske liturgije u svome prvotnome pravu po svim mjestim, ako izuzmeš Malo i Veloselo, gdje se je donapokon malo po malo otelo narodu — hvala latinizatorom duhu zadnjih župnika — i ono malo hrvatštine u crkvi, koju mu je, doduše nenadležno, ali ipak priuštavala zadarska vlada spisom 23. augusta 1803. Br. 5166. U ostalom, odnosno današnje krčke biskupije, zadnju je riječ u tom pitanju izrekao onamošnji biskupijski Sinod od g. 1901., kojega su odluke bile predhodno podnešene odobrenju Sv. Stolice.

IV. Razne su okolnosti uplivala, da se je prošloga vieka, ne doduše po svuda, ali u raznim mjestim napustila staroslovensčina a na njezino mjesto uveo živući hrvatski ili slovenski jezik. Tomu doprineše ponajviše: nestajica liturgičnih staroslovenskih knjiga i pomanjkanje stolice za staroslovensčinu u bogoslovnih zavodih.

vladajući Lav XIII. Što je rečeno o Misalu i Ritualu, reci također o Breviaru.

II. Staroslovensčina je bila daleko zakonito uvedena u bogoslužje po zemljama i krajevima, kuda još i danas obitava hrvatski i slovenski narod. Uveo ju je sv. Metod djelom na polazku djelom na povratku iz Rima. U knjizi o obraćenju stanovnika Koručke, za koju se drži da je bila napisana još za života sv. Metoda, piše se: „Supervenit quidam Sclavus ab Hystrie et Dalmatie Partibus, nomine Methodius, qui advenit sclavicas litteras et slavice celebravit divinum officium“. Ginzler piše: „Essendo ancora in vita Methodio la liturgia slava si diffuse della Pannonia fra gli Slavi di lingua affine del Litorale Adriatico, i quali fra tutti gli Slavi dell'occidente erano chiamati di conservarla come loro porzione propria“. Kardinal Bartolini piše u svojih „Memorie“: „S. Methodio continuando la missione affidatagli di tutti gli Slavi si fece a visitare le regioni della Carinzia ed altre che stavano fra la Drava e Sava e soggette in gran parte alla Metropoli di Salisburgo“. Pokrajinski crkveni sabor u Ogljavu (Aquila), obdržavan g. 1596, a potvrđen od sv. Sborna za Tridentinski sabor, naredjivao je: „Qui illiricam oram colunt Episcopi, in qua Breviarium et Missale linguae illiricae in usu habentur, curant ut illa emendentur“. Karmelitanc. O. Irenej piše g. 1698. u svojoj „Historia della città di Trieste“ koliko sliedi: „Da tal concessione o privilegio credo originare l'uso e consuetudine che ai nostri tempi ancora in molte parti e provincie della Dalmatia e Istria si conserva di celebrare la s. messa in lingua slava“. Glasoviti kanoniste Gavanto i Merati pišu u god. 1736. i 1740.: „In Istria vero, in Liburnia et in Dalmatia Litorali, Missa et alia officia lingua pariter Illyrica seu sclavonica celebrantur“. Lucius Ferraris piše g. 1892.: „In Histria, Liburnia et Dalmatia dudum recepta consuetudo praevaluit et viget“.

III. Što se pak posebice tiče bivše osorske biskupije dosta bitno napomenuti, da je O. Mavar Orbini tvrdio još g. 1604: „Nelle diocesi di Zara e nelle tre suffraganee d'Arbe, d'Ossero e Veglia tutti sono Illirici, tollene le cattedrali e le due collegiate di Pago e di Cherso“. To proizlazilo također iz „Acta Visitationis diocesis Auxerensis“ apostolskog vikara Valerija de Ponte iz god. 1647.—1649. Zadnji osorski biskup Rakamarić usudio se je god. 1802. — usupor protivnosti naroda — pod pritiskom vlade iztisnuti staroslovensčinu a uvesti latinicu u crkve Malo i Velosela na Lošinju, na što je uzsiljila poklonita višenavedena naredba sv. Sborna de Prop. Fide od 28. septembra 1804. na istoga biskupa: „d'invigilare, perchè si conservi il Rito, che fu di vantaggio alla catholica Religione, perchè l'eresie del secolo XVI. non penetrassero in codeste regioni“. Inače je narod u osorskoj biskupiji ostao do danas glede staroslovenske liturgije u svome prvotnome pravu po svim mjestim, ako izuzmeš Malo i Veloselo, gdje se je donapokon malo po malo otelo narodu — hvala latinizatorom duhu zadnjih župnika — i ono malo hrvatštine u crkvi, koju mu je, doduše nenadležno, ali ipak priuštavala zadarska vlada spisom 23. augusta 1803. Br. 5166. U ostalom, odnosno današnje krčke biskupije, zadnju je riječ u tom pitanju izrekao onamošnji biskupijski Sinod od g. 1901., kojega su odluke bile predhodno podnešene odobrenju Sv. Stolice.

IV. Razne su okolnosti uplivala, da se je prošloga vieka, ne doduše po svuda, ali u raznim mjestim napustila staroslovensčina a na njezino mjesto uveo živući hrvatski ili slovenski jezik. Tomu doprineše ponajviše: nestajica liturgičnih staroslovenskih knjiga i pomanjkanje stolice za staroslovensčinu u bogoslovnih zavodih.

Odgaljalo se samo svećenike vješte latinici, koji su, namješteni pak u staroslovenske župe, uvadjali na mjesto mrtvoga živući jezik u bogoslužje, čemu se narod nije otklanio, što mu je dapače možda i ugadjalo. To se zbivalo osobito po Istri i slovenskih krajevih, nešto i na otocima te po Dalmaciji i Hrvatakoj. Stvar je vremenom dopri dotle, da su nekoji biskupi stali malo po malo — u svakom slučaju svojevrijedno i neovlašteno te protiv današnjeg liturgičnog prava — tjerati iz crkve i zadnje ostanke staroslovensčine a uvadjati latinicu, namjesto da bi radili u smislu enciklike Benedikta PP. XIV. te ukinuli sve novotarije i uvedene zlorabe a uzpostavili staroslovensčinu. Provadjala se pak ta latinizacija staroslovenskih crkava sustavno, ali ne bučno, dok se napokon u novije doba nije počelo bezobzirno u toj nakani postupati i poliskivati staroslovensčinu unutar onih uzkih medija, u kojima se je starodrevno pravo naroda do danas očuvalo. Nije krivnja naroda, ako je živući jezik bio nastupio mjesto staroslovensčine, niti je pravedno da bude radi toga narod kažnjen tim, da mu se podmele latinica a otme tolikokrat od Sv. Stolice priznato pravo na staroslovensčinu. Hrvatski je i slovenski narod radi toga danas veoma zabrinut, te je stao po svim zemljama kuda obitava, dakle i u Istri, muški tražiti, da mu se pravo na staroslovensčinu poštuje i uzpostavi staroslovensko bogoslužje, gdje je god ikada postojalo. Taj pokret častan je po narod. Staroslovensko ga je slovo pokrtilo. Tko se tomu slovu protivni, protivni se vjeri našega naroda, protivni se sv. rimo-katoličkoj crkvi, kojoj staroslovensčina služi na ukras po priznanju istog Lava PP. XIII., koji u svojoj enciklici „Orientalium dignitas Ecclesiarum“ od g. 1894. piše: „Negue aliud fortasse admirabilius est ad catholicitatis notam in Ecclesia librandam, quam singulari quocumque praebent obsequium nobiles vetustatis linguae, ex ipsa apostolorum et Patrum consuetudine nobiliores“. Kao što je dokazano, subjekt toga prava jest narod, nipošto pojedine crkve. Te su samo sredstvo k dovršavanju narodnjega prava. Hrvatski pak i slovenski narod, Bogu budi hvala, nije još u Istri izumro, pak mu dosljedno nije moglo izumrieti niti pravo na staroslovensko bogoslužje „cum eo loci res est — da se: poslušimo riečima Farlati-a — ut liturgia slavica jus suum retineat, etenim Sedes Apostolica non solum sua illam approbatione sed etiam suo patrocinio dignam censet“.

U svrhu da mu to starodrevno pravo bude nanovo uzpostavljeno na korist njegovog vjerskog čuvstva, njegove čudorednosti i ugleda iste crkve, a da se zapriecne kojekakva iznenadjenja, narod će se obratiti na sv. Stolicu, koja je jedina nadležna u stvari odlučivati. Dočim to prepuštamo samom narodu i Sv. Stolici, čast nam je upitati visoku c. kr. vladu:

„Je li visoka c. kr. vlada voljna, prama pitanju staroslovenskog bogoslužja u hrvatskom i slovenskom narodu, udesiti svoj postupak na način, da ne bude u napried pravila nikakvih zaprieka navedenom bogoslužju?“

Odgaljalo se samo svećenike vješte latinici, koji su, namješteni pak u staroslovenske župe, uvadjali na mjesto mrtvoga živući jezik u bogoslužje, čemu se narod nije otklanio, što mu je dapače možda i ugadjalo. To se zbivalo osobito po Istri i slovenskih krajevih, nešto i na otocima te po Dalmaciji i Hrvatakoj. Stvar je vremenom dopri dotle, da su nekoji biskupi stali malo po malo — u svakom slučaju svojevrijedno i neovlašteno te protiv današnjeg liturgičnog prava — tjerati iz crkve i zadnje ostanke staroslovensčine a uvadjati latinicu, namjesto da bi radili u smislu enciklike Benedikta PP. XIV. te ukinuli sve novotarije i uvedene zlorabe a uzpostavili staroslovensčinu. Provadjala se pak ta latinizacija staroslovenskih crkava sustavno, ali ne bučno, dok se napokon u novije doba nije počelo bezobzirno u toj nakani postupati i poliskivati staroslovensčinu. Provadjala se pak ta latinizacija staroslovenskih crkava sustavno, ali ne bučno, dok se napokon u novije doba nije počelo bezobzirno u toj nakani postupati i poliskivati staroslovensčinu. Provadjala se pak ta latinizacija staroslovenskih crkava sustavno, ali ne bučno, dok se napokon u novije doba nije počelo bezobzirno u toj nakani postupati i poliskivati staroslovensčinu.

Kopar, dne 11. julija 1902.

(Sliede podpisi svih devet zastupnika.)

12. Zastupnika dr. Chersicha na c. kr. vladu, radi uništenja posljednjih obćinskih izbora u Cresu.

Za radničke stanove.

Zast. Rizzi izvještuje u ime političko-gospodarskog odbora o vladinoj zakonskoj osnovi za prošćenje od nameta na porez od kućarine u stanovih za radnike. Pri-spodobijajući novu osnovu sa starim zakonom od god. 1892., hvati novu osnovu, dočim je posve zaboravio iztknuti, kako će novi zakon u prvom redu koristiti kapitalistom; mnogi radnici, koji su ili koji

12. Zastupnika dr. Chersicha na c. kr. vladu, radi uništenja posljednjih obćinskih izbora u Cresu.

Za radničke stanove.

Zast. Rizzi izvještuje u ime političko-gospodarskog odbora o vladinoj zakonskoj osnovi za prošćenje od nameta na porez od kućarine u stanovih za radnike. Pri-spodobijajući novu osnovu sa starim zakonom od god. 1892., hvati novu osnovu, dočim je posve zaboravio iztknuti, kako će novi zakon u prvom redu koristiti kapitalistom; mnogi radnici, koji su ili koji

će sagraditi kućicu za sebe i možda još za koga drugoga, neće imati nikakve koristi od toga zakona.

U glavnoj razpravi uzео je riječ zast. Laginja, koji je hrvatskim i talijanskim govornom iztknuo sve mane i prednosti nove zakonske osnove. Sabor ga je kano obično pažljivo slušao a izvjestitelj nije mogao od manje nego priznati pravednim i opravdanimi sve navode zast. Laginje.

Dok je zast. Laginja govorio hrvatski, bučilo je i udaralo obćinstvo na galeriji te ga je predsjednik opetlovno po svojoj opomeni. Čim je započeo govoriti talijanski, nastalo veselje na galeriji tako da je zast. Spiničić uzviknuo: ovdje za-povieda galerija!

Razprava o glagoljici.

Zastupnik Cleva sa drugovi bio je stavio u jednoj od prošlih sjednica sliedeći predlog:

„Zemaljski sabor Istre potvrđuje ponovno i svečano neoprovzri na pravo zemaljskih crkava na jedini liturgički jezik latinski; prosvjeduje proti samovoljnim novotarijama upeljanim u crkvene ustanove — i osobito proti dioecanskoj sinodi u Krku; traži, da svela kongregacija obredah osjegurao uspješno štovavanje prava i volje talijanskih vjernika od strane sviju biskupa i od strane svega svećentva pokrajine; pozivaja vladu, da bude što nepristranija u ponovno pojavivšem se pitanju liturgičkom i da se uzlegne od svakog podupiranja slavenskih novotarija; nalaze zemaljskom odboru, da priobći kongregaciji obredah i c. kr. vladi ove želje sabora i da podpomogne obćine svimi sredstvi u obrani latinista crkava“.

Taj svoj predlog nastojao je zast. i prisjednik Cleva obrazložiti poduljim, ali suhoparnim govorom. On reče — da se nada, kako se neće nitko čuditi, što je iznešeno ovo pitanje, koje bi spadalo pred drugi sud, pred zemaljski sabor. Ali da neima ovdje posla politika, pitanje liturgičko nebi se bilo pojavilo. Pošto se agitacija za glagoljicu podvostručeno silom siri, misli, da treba, da i sabor reče svoju.

Neće, da opetuje sve one dokaze, poznate svima, koji dokazuju latinstvo crkava već hoće da izpita odgovornost Vatikana i vlade radi liturgičkog bezvladja; spominje poznate dekrete kongregacije obredah, kojim da su zanekali pokornost biskupi Trsta i Krka.

Izjavlja se proti narodnostnim crkvama. Hoćemo — reče, da nebudemo iz crkava naših u gradovih i na selu odstranjeni i izključeni tudjim nariejem, zlorabom propoviedanice i spovjedanice; hoćemo, da budemo vezani sa vječnim Rimom, m ajkom našom u prošlosti, m ajkom našom u budućnosti. (Odobranje na klupah većine). On se nada, da će vlada usljed svečanog zaključka sabora, naći srčanosti, da se suprotstavi daljnim buntovničkim težnjama slavenskog svećentva. Možda će Rim bolje saslušati naše jadikovke, sjećajući se Sv. Grgura Velikoga, da se je radi istarskih pogibelji uznemirivao za sudbinau Italije.

Iza toga pročita tajnik Ventrella sliedeći predlog zast. Andrijića i drugova u talij. prevodu:

Zemaljski istarski sabor:

a) svečano potvrđuje neoporecivo povjestno pravo hrvatsko-slovenskoga naroda u Istri na jedini obredni staroslovenski jezik u njegovim crkvama;

b) prosvjeduje proti nezakonitoj i prisilnoj latinizaciji raznih crkva hrvatsko-slovenskoga naroda u Istri, izvedenoj u najnovije doba po tršćansko-koparskoj, a navlastito u porečko-puljskoj biskupiji;

c) molli, da bi sv. Sbor za obrede trajno osjegurao poštovanje toga prava hrvatsko-slovenskoga naroda u Istri, uzpostavio staroslovensčinu u crkve odakle je bila odstranjena, te strogo naložio bi-

skupom i svećenstvu, da ne imaju više
krnji to narodno pravo;

d) poziva c. kr. vladu, da bude po-
svema prama tom pitanju nepristrana, te
da ne smije pogodovati latinizaciju staro-
slovenskih crkava, kako je to činila do-
sada; a tako ni onih, koje potiču od staro-
slovenskih;

e) nalaže zemaljskom odboru, da
priobiti ovi saborak izvaju sv. Sboru za
obrede i vladi Nj. c. kr. Apostolskog Ve-
ličanstva, te da svimi sredstvi podupre
hrvatsko-slovenski narod u Istri u obrani
njegova prava na staroslovenski obredni
jezik po njegovim crkvama.

Kopar, dne 15. jula 1902.

Za čitanja prigovara većina i ob-
ćinstvo na galeriji.

Za prešnost predloga glasovali su
sami članovi manjine, te je prešnost pala.

Govor zastup. Andriječića proti
predlogu zast. Cleve u poslu liturgičnog
jezika:

Okolnost, da predgovornik razumije i
poznaje dobro hrvatski jezik, čini, da se
ovom prilikom mogu tim lakše služiti
svojim pravom i govoriti hrvatski.

Lanjske se je godine čitalo po novi-
nam, kako se Monsignori: Pesante, Buti-
gnoni i prisjednik Cleve spremaju kano
neko odaslanstvo u Rim, da tobože pro-
svjeduju proti uvadjanju staroslovenske
u crkve. Mogao sam se dakle nadati, da
će nam danas dr. Cleve pričati o uspjehih
svoga poslanstva, da će nam kano od-
bornik znati takodjer što god kazati, koliko
je zemaljski odbor uspio sa svojom pred-
stavkom kod sv. Sboru za obrede u Rimu
u istom poslu. Ali dr. Cleve šuti, pa kad
nema on razloga o tomu govoriti, šuti ču-
i ja. Veli on, da su dva svećenika iz krčke
biskupije iznela ovo pitanje u našem sa-
boru. Da nam se nije krivica godila, mi
toga nikad ne bismo bili uradili, znajući,
da to pitanje ne spada ovamo, nego pred
sv. Stolicu. A upravo za to, da se u crk-
vene poslove ne bi pačao, koji pozvan
nije, za to je ovo pitanje ovamo donešeno.
Prvi je put dala tomu povoda vlada, a
mojoj današnjoj interpelaciji dala je povod
i vlada i interpelacija tu neki dan pročitan
dr. Bartolice, Vidulića i Keršića o istom
poslu. (Buka, koja je počela odmah na
početku govora, bivala je sve to veća, dok
nije ovdje postigla svoj vrhunac. Spin-
čić prama vladinom izaslaniku: Čujte g.
komesaru, barem vi niste gluhi, još niste
valjda nikad točno izvjesili vladu, što se
sve u ovom saboru događa, to je sramo-
tola... Mandić: On drži s njima...
Spinčić: To je lopovski posao... Mandić:
Italijanska kultura, ponosite se s
njom!... Predsjednik nalaže, da se jedan
jedini naš čovjek iz galerije odstrani.
Mandić: Jednu je samu riječ rekao
proli galeriji, koja buči... Čitav dan buči,
a korespondenci bureau nema nikad riječi
o tomu! Strašna buka. Predsjednik napo-
kono zapovjeda, da se galerija izprazni.
To hiva po malo uz povike: fora i scavi,
porchi de scavi... Mandić: (Talijanska
kultura! itd.) Tuže se interpelanti, što je
vlada dala obustaviti zaključak maloslo-
vskog občinskog zastupstva, kojim je bilo odlu-
čeno upravili na sv. Sbor za obrede jednu
predstavku, kojom bi se prosvjedovalo
proli odlukom biskupijskog Sinoda u Krku
— a onamo je ta vladina obustava stigla
post festum, naime mjesec dana ka-
snije, kad je već predstava bila u Rimu.
U toj se predstavi kano obično navaljuje
na svećenstvo, a to nam je danas ponav-
ljao i dr. Cleve. Vidi se: boje se sveće-
nstva, jer ono u prvom redu križa čer-
njihove osnovne, ne samo one proti staro-
slovenskoj i proti hrvatsko-slovenskoj na-
rodnosti, nego i one, što je kuju protiv
sv. crkvi i protiv Petrovoj Stolici. U zad-
njim ili predzadnjim sjednici čuli smo u
ovom saboru sa klupah većine govorili o
njezinoj slobodoumnosti, o mračnjačtvu
sv. crkve — a danas nam se kano po-
božna čeljad u kostreli i sa krunicom

u ruci utiče sv. Sboru za obrede u Rimu,
da pitu italijanizaciju naših crkava. Koje mu
se, gospodo, Rimu utiče? Onomu u Va-
tikanu ili onomu u Kvirinalu? Čitam bo
u tom vašem memorijalu ovaj stavek: „Il
popolo dibattentesi in un conflitto con-
tinuo fra la religione fatta a lui nemica e
la patria a lui sempre più cara quanto
gli è più confessa, potrebbes per questa
via essere sospinto a gravi conseguenze.“
Tko vam, gospodo, poriče ili krati domo-
vinu? Nije li Austrija zajednička domo-
vina, i naša i vaša? Ili težite za drugom
kojom domovinom? Odišite vam je prozira
nakana takova pisanja: vi računate na
narodno čuvstvo onih, koji bi, buduć ta-
lijanci, imali po vašem svaku provadjeti
italijanizaciju naših crkava. Tako eto pišu
ljudi, koji podupiraju najnemoralniji list,
što može samo u Austriji izlaziti, „Pravu
Našu. Slogu“, i podupiraju ga „pučkim
novcem, kano što ga podupira naš do-
g. predsjednik, kano što ga podupira naš
zemaljski odbor, izpod ruke, u poslu sa
potrošarinom, koji je postao biti jedan
malim panamino — podupiraju list, kojega
je jedan sveti biskup morao zabraniti, da
mu stada ne okuzi. Tako pišu ljudi, ko-
jima je vjera i crkva deveta voda kiselja,
koji crkvu nikada ne polaze, ljudi koji se
ni malo ne zanimaju, što se u crkvi radi
i kako se pobožnosti obavljaju. Ljudi koji
se nikad ne izgovjeduju, niti kada pristu-
paju sv. pričesti, ljudi koji su tako mogli
pisati, da se je ljetos na Vazam pjevalo u
Lošinju glagoljski „Tebe Boga hvalimo“.
Pjevalo se je da, ali žalibože ne na Vazam
g. 1902., nego na Vazam g. 1801., od-
kada ga je pomoću austrijske vlade zatio-
onaj biskup Rakamarić, koji nosi u po-
vjesti žalostnu slavu, da je bio zadnji
osorski biskup. Tako pišu oni, koji bi
hčeli, da bude sv. crkva izključivo latinska
ili rimo-italijanska, a ne rimo-katoličans-
ka, kakva je i kakva će ostati do konca
vjekova. Oдавna govoriše tako protivnici
naši, i govore još danas, da mora biti la-
tinski, koji hoće, da bude katoličan; ali je
takove ljude odsudjivao već u svoje doba
Benedikt XIV. i zvaao ih je oholicami i
neznalicami, a njihove tvrđnje velikom
bludnjom. Isuskrst, Gospod naš, naložio
je Petru i Apostolom: podjite i učite
sve narode, ne samo italijane;
a Duh je Sveti na dan Duhova posvetio
sve jezike, ne samo talijanskoga.

Dr. Cleve pospomeno je odluku sv.
Kongregacije, po kojoj je staroslovenska
imala pravo bitisanja samo u onih crk-
vah, u kojih postoji neprekidno barem
zadnjih 30 godina. Istina je i odnosi
stavak glasi, da se staroslovensku ne
smije tjerati iz crkva u koje je: „inval-
uisse et reapse vigere triginta saltem ab-
hinc annis“. Ali je to rečeno na uhar
staroslovenske, misleći, da bi moglo biti
crkva, u koje je u novije doba uvedena
glagoljica, a koje su bile prije latinske,
pak se za te slučajeve skraćuje rok za-
starjelosti. Ali toga slučaja nema, gospodo
moja, da bi gdje glagoljica izlislula lati-
nicu; naprotiv ima sijaset slučajeva, gdje
je protuzakonito i prisilno u novije doba
uvedena po Istri latinica u crkve, u ko-
jima je pravno postojala staroslovenska.
Sv. Stolica ostavila je onom odlukom re-
doviti duži rok zastarjelosti od 40—100
godina, gdje bi to moglo biti na stetu
glagoljice; dočim ga je skratila na 30 go-
dina, gdje bi to služilo na uhar glagoljice.
Tako se ona odluka mora tumačiti, inače
nebi imali smisla izrazi: „pro sua erga
Slavos paterna sollicitudine“ ili „ex in-
dulgentia speciali“, koji se čitaju u onoj
odluci. Sv. Stolica nije imala nit je mo-
gla imati nakane žaliti i nevliti hrvatski
i slovenski narod, te ga rivali u vihor po-
gibeljnih duševnih borba. Lav XIII. piše
u enciklici „Grande Muanus“: „Umriješ
Ciril i Metod, ali njihovom smrću nije
sustala niti se umanjila očinska skrb
Rimskih Papa za slovenske narode. Li-
burnjani stekli su i oni za njihovu uz-
trajnost u vjeri i za znamenite usluge,

osobitu milost i priznate izjave pohvale
od Ivana X., Grgura VII., Grgura IX.,
Urbana IV. Radi toga vidjamo, da je
Bogu hvaliti, gdje nam se pruža prilika
da ugodimo slavenskomu plemenu i da
radimo na obću njegovu korist, za stalno
ne manjim nastojanjem od onoga koje se
je u svako doba u našim predstasticim
opazilo.“ Tako piše, eto, veliki Lav XIII.,
o našem narodu, kojemu biste vi hčeli
oteti svetu rječ, u kojoj se svete tajne
opravljaju po njegovih crkvah.

Ne treba mi trošiti riječi, da dokazem
pravo našega naroda po Istri na posve-
ćenu glagoljicu. To je svestrano i obširno
dokazao bivši zastupnik preč. dr. Volarić
svojim upitom od g. 1892., a nešto nosi
i današnji moj upit. Dosta mi budi spom-
nuti, da je još koncem 18 vjeka bilo u
porečkoj biskupiji 19 plovanija glagoljač-
kih, da se je ovdje u ovom istom Kopru,
u kojem saborujemo, glagoljalo u crkvi
sv. Grgura i u crkvi sv. Tome. Glagoljica
bila je po Istri obladala skroz u crkvenom
i u javnom životu. Usled nestališe crk-
venih knjiga i oskudice svećenika vjehlih
glagoljici. ova je u crkvama ustupila mjesto
živućem jeziku, u kojemu se je vršilo sve,
što se je pjevalo ili glasno čitalo. Živučij
je dakle jezik bio od nevolje zamjenitelj
staroslovenske u naših crkvah, pa kad
sada imamo glagoljski misal i svećenika
voljnih glagoljati, imalo bi se uzpostaviti
prijašnje pravno stanje, a ne narivavati
latinicu u crkve, u kojih je nije nikad
bilo. Jer pravo naroda na staroslovensku,
niti se je izgubilo niti, se je moglo izgu-
biti. Što je mogao narod proti onim, koji
mu silom unesoše latinicu u crkvu. Zapo-
viedat? — nije dolikovalo; tražiti staro-
slovensku? — nije koristilo; zatvarat
svećeniku latinu vrata crkve? — otvaralo
bi narodu vrata tamnice. I tako je narod
morao trpiti: trpiti, šuti i Boga molit —
ali „non valenti agere non currit praescrip-
tio!“

Varate sebe i narod, kad kažete, da
se glagoljicom nosi u crkvu drugi obred
ili čak druga vjera, jer je glagoljica upravo
ona, koja rimsku crkvu predstavlja va-
sionom. Po vjeri i po obredu staroslo-
vensko je bogoslužje rimsko, a po slovu
je katoličko. (Zastupnici većine čitavo
vrieme dolaze i odlaze, razgovaraju glasno,
lupaju vratima — ali sada osobito buče.)

Dr. Cleve je rekao, da si je sinodal-
nimi odlukami presvj. biskup Mahnić holio
prisvojiti prava, koja jedino pripadaju sv.
Stolici. To je teška obieda, koja pada ta-
kodjer na sve one učene muzeve, koji su
sinodu prisustvovali. Med tima bilo je i
takovih, koji se broje u vašu stranku, pak
ti ljudi nebi bili šutili, košto su šutili i
košto šute, da se je biskup Mahnić usudio
ista poduzimati, što bi bilo podpadalo
nadležnosti Sv. Stolice, ili da je išao uvr-
šćivati u glagoljačke, župe, koje bi bile
latinske. Budi znano dr. Clevi i svakomu,
da su svi sinodalci jednoglasno pritvrdili
popisu glagoljajčkih i latinskih župa, kako
ga nose „Acta Synodi Veglensis“.

Reko se je, da se politiku uvadja u
crkvu. Istina je. Ali ne branioci starosla-
venske, koju su vjekovi posvetili, nego
oni koji ju silomice zlorabe svoju vlast
ukidaju po našim crkvama, ti nose politiku
u crkvu. Tko glagoljicu progoni, kadar je
proganjati svaki obredni jezik, jer ako
proganja staroslovensko bogoslužje, koje
je rimskog obreda, koliko neće proganjati
one liturgične jezike, koji su drugog a ne
rimskog obreda? Do toga se dolazi, kad
se sv. crkva istovjetuje sa latinskim jezi-
kom. Nikakva dakle čuda, ako je narod,
kad nemože da od svoga svećenika čuje
po starinskom običaju službu božju u sta-
roslovenskom jeziku, usilovan tražiti si
svećenika drugog obreda, koji mu sa istim
vjeriozповiedanjem vraća u crkvu i nje-
govu pravo — od Rimске Sv. Stolice to-
likokrat posvećenu staroslovensku. Pak
čemu, za koje nam dobro zatirati to naše
starodrevno narodno pravo? Što vas briga,

u kojemu se jeziku opravljaju božje tajne
po našim crkvama? Podjite u Italiju lati-
nizirati, kad vas je već volja. Palermo
docet! Tamo imate, kako čujem, 60—80
hiljada italijanaca, koji neće da znadu za
latinski jezik niti za rimski obred u crkvi,
već se drže iztočnog obreda i grčkoga je-
zika te imaju dva ili tri biskupa. Tamo
imate široko polje za vašu latinizaciju, a
nas ostavite na miru. Staroslovensko bo-
gослужje pravi je angeo čuvar sv. vjere u
našem narodu. Vjersko čuvstvo upravo u
onoj mjeri med našim narodom slabi i
živa vjera u njemu umira, u kojoj ga
raznarodjivati i politalijančujete: i ako je
u našeg naroda koliko zla, nečudorednosti
i nepobožnosti, sve je to odatle. Kletva,
nevjerstvo, mržnja proti sv. Otcu za lju-
bavu ujedinjene Italije, izguravanje po-
božnosti, zanemarivanje vjerskih dužnosti
itd. sve je to prekomorak jabuka; doba-
čena med naš dobru i nevini narod pu-
tem italijanizacije. A sad hoćete, da nam
i crkve potalijančite! Dosta je bilo teigre!

U vaše ne diramo — eto, po vaših
crkvah služite se latinskim jezikom, kojega
vam mi hvalimo, dok nam ga silom ne
nametate — ali svoje ćemo pravo braniti
do zadnjega daba i izdišuć predati ga u
baštinu našim potomkom, da nam ga ko
amanet čuvaju, da ga ljube, da ga goje,
pak da nam se narod po njemu spasava.
A ona svetogrdna ruka, koja se je digla
na ovu našu svetinju i po crkvah našega
naroda zabranjivala službu božju na sta-
roslovenskom jeziku, odgovarati će Bogu
za zlo, koje je učinila, za sablazni, koje je
prouzročila i još prouzrokuje med bogu-
ljubnim i pobožnim nam narodom, rušeći
u njemu duševni mir i gazeć posvećena
mu prava... Blažene kosti sv. Cirila, koje
počivaju u katoličkom Rimu, pak zagovor
i zaštita svete Sedmorice učitelja i pro-
svetitelja naših: Cirila, Metoda, Gorzada,
Klimentata, Nahuma, Angelarija i Save uti-
niti će, da med nama ne bježne sveta
baština, koju nam ostavise, da ju očuvamo
i obranimo; ot ruke vaših nenavideštilih
nas“, pak da se po crkvah hrvatsko-slo-
venskoga naroda u Istri bude opet oriti
košto se do nedavna orila: „Slava va-
višnjih Bogu, a na zemlji mir človekom
blagovoljenja.“

Proti predlogu dr. Cleve častim se
prikazali visokom saboru jedan svoj pred-
log, koji glasi: (Pročita ga hrvatski. Odo-
bravanje na klupah manjine).

Zatim se prijavila za rječ zast. Vidu-
lich — lošinjski načelnik. On reče, da
neće govoriti obćenito o predmetu, već da
će navesti nekoliko slučajeva, da dokaze
kako stanovništvo kvarnerskih otoka, oso-
bito Lošinja i Cresa, neželu staroslovenskog
jezika u službi božjoj. Navadja poznate
talijanske agitacije proti staroslovenskom
jeziku u Čunskom, na Unijah i u Nerezini-
nah, gdje da se je tobož narod izjavio
proli glagoljici. Napada žestokog na sla-
vensko svećenstvo, osobito na biskupa
Mahniću i na c. kr. vladu, koja je tobož
pristrana u tom pitanju na korist Slavena.
Govori tako eksaltirano i površno, da mu
se neprestano smije nesamo manjina nego
i barskova većina. Šta je kazao i kako je
to kazao, razvidno je iz odgovora, što mu
ga je malo kasnije dao zast. Andriječić, koji
je sve njegove navode pobio.

U razpravu posegnuo je i zast. dr.
Laginji pa poduljmi i vrlo temeljitim ta-
lijanskim govorom. Taj govor donieti ćemo
u celosti čim nam stigne brzopisni za-
pisnik.

Zast. Laginji povladjivala je živahno
manjina, a članovi većine bijahu vidno
smučeni i neugodno iznenadjeni.

Zast. Andriječić zadobiv rječ, od-
govori na peljanije zast. Viduliche a
sliedećim govorom:

Molim g. predsjedniče, dozvolite mi
samo nekoliko časaka, da ispravim nekoje
navode ovdje malo prije izrečene po g.
Vidulichu. Veli on prvo svega, da je gla-
goljica uvedena u Čunski tekar prije 6—7

godina
jevan
riti rje
od 10
vlada
ono m
je mal
tamo j
jeziku,
narod
sloven
je seoc
Maloga
nam h
nadaje
onom l
istina.
dobio
sobi sv
stojnoj
maši u
pušten
sjevrna
putanski
vrati la
lovelca
Vidulich
u Čunak
doprines
hucka n
izazove
ne troši
nadajle,
pak da
sam tam
1092. i
moji pr
znadem
latinski
se nekoj
občinske
zivaju od
samo da
je prije
bila tam
1877., ni
svoju ruku
nije znao
mogao si
dulich pri
na Unijah
dočim tobi
Opazam,
zgradi, u
druživo i
jalnicu. Ta
stolice, pa
zauzet za
mašnoga s
pohoditi o
pozvan pob
košto je m
lijansko d
Ako je bisk
vora na b
da su ta pi
nemoguće i
biskup Mah
skladnosti.
poznati pak
zauzet za n
preporučao
vatskom die
u „gabineti
postupku m
toga, da nan
pa da ga n
čiste svrhe.
što su se ne
po Malomse
mojih rukuh,
ostalih ovaj s
seri l'ultima
niamo concor
abbracciamo l
ad ogni costo
avranno le n
avranno un c
mascalzoni!“
gospoda, da iz
tiva sinodu!
po zraku, da j
dobri katolici,
boru za obred

godina. Tako drzovit može da bude samo jedan slobodni slobodni Vidulčić. Mogu živjeti visoki sabor, da sam ja isti pred više od 10 godina glagoljao u onoj crkvi. Tamo vlada glagoljica od vjeka, otkad postoji ono mjesto do danas. Ako je istina da je malooselska župa bila glagoljska, ako se tamo još danas sprovodi vrše u hrvatskom jeziku, ako je tamo još g. 1845. pjevao narod u crkvi „Slava“ i „Vjeruju“ staroslovenski, tko će pametan vjerovati da je seoce Čunski — prvo vanjsko selo od Malogsela — bilo čisto latinsko, kako bi nam htjelo da razumjeti g. Vidulčić? Kaže nadalje, da je presvj. g. biskup nalazio onom kuratu, neka maši u čitaonici. Nije istina. Kako sam mogao čuti, onaj je kurat dobio dozvolu, da može mašiti u posebnoj sobi svoga stana ili u drugoj kojoj pristojnoj sobi, a svakako znam da ne maši u čitaonici. Tamošnjia je stara i zapuštena crkva zatvorena iz obzira javne sjegurnosti, a g. Vidulčić nam kaže, da ju pučanstvo neće da popravi, dok mu se ne vrati latinica. Istina je naprotiv, da malooselska občina, kojoj stoji na čelu gosp. Vidulčić i koja predstavlja župnu občinu u Čunskom, neće, da kao patron ništa doprinese za popravak one crkve, nego hucka narod, da traži latinicu, samo da izazove nereda i dobije kakav izgovor, što ne troši na crkvu. Čelo g. Vidulčića kaže nadalje, da je i na Unijah bila latinica, pak da se sada narod opire glagoljici. Ja sam tamo služio od g. 1884. do aprila 1892. i glagoljao sam, košto su glagoljali moji predšastnici i moji nasljednici, i znamem da ono pučanstvo ne pita latinski jezik za svoju crkvu, nego da su se nekoli zavedenjaci dali nahuckati od občinske uprave u Malomselu, neka izazivaju odpor proti sinodalnim odredbama samo da bude smutnje. U Nerezinah. bila je prije takodjer „glagoljica. Prvi je put bila tamo sv. misa latinski pjevana god. 1877., nikad prije. Uveo ju je tada na svoju ruku svećenik odgojen u Italiji, koji nije znao hrvatski niti čitati, — pak se nije mogao služiti niti štaevatom. Zast. Vidulčić prigovara presvj. g. biskupu, da je na Unijah pohodio hrvatku čitaonice, dočim tobožnje talijansko društvo da nije. Opažam, da je na Unijah čitaonica u istoj zgradi, u kojoj ima sjedište konsumno društvo i u kojoj ova drži svoju prodajnicu. Pa je zgrada vlastništvo biskupske stolice, pa kako je presvj. g. biskup veoma zauzet za gospodarski boljak svega siromašnoga stada, nikakvo čudo, ako je išao pohoditi ono društvo. Moguće, da je pozvan pohodio onom prilikom i čitaonice, košto je moguće, da bi bio pohodio i talijansko društvo, kad bi ga bili pozvali. Ako je biskup Mahnić dužan kome odgovora na pisma, kako tvrdi Vidulčić, znak, da su ta pisma ili od njega tražila stvari nemoguće ili, da su bila neuljudna, jer biskup Mahnić nije kadar počinjati ne skladnosti. Treba ga, gospodo moja, prije poznati pak onda suditi. Ako je Mahnić, zauzet za napredak i prosvjetu svoga stada, preporučao u korizmenoj poslanici hrvatskom dielu svoga stada, da se skuplja u „gabinetti di lettura“, prigovarati tom postupku mogu samo oni, kojim je do toga, da nam narod ostane uvijek neuk, pa da ga mogu izrabljivati u svoje nečiste svrhe. Dokaz su tomu i one cedulje, što su se negdje oko Vazma razbacivale po Malomselu. Jedna je takova došla i do mojih ruku, i ja čitam u njoj među ostalim ovaj stavak: „Si! Per questi messeri l'ultima ora deve suonare! Abbandoniamo i concordi la religione cattolica ed abbracciamo la protestante, giacché si vuole ad ogni costo imporre l'ortodossia; così avranno le nostre chiese, sacerdoti che avranno un contegno da uomini e non da mascazzoni!“ Eto koja su sredstva rabila gospodo, da izazivaju i huckaju narod protiv sinodu! Evo cedulje (maše s njom po zraku, da ju svi vide), koja su našli obiri katolici, što se sad utiču sv. saboru za obrede, da im bude na ruku u

italijaniziranju raznih crkva, huckali narod na odpađništvo od sv. vjere, oni koji vjere i onako ne izgovjedaju. Gospodin zastupnik i malooselski načelnik Vidulčić znao bi nam možda kazati, koji su oni, što su ovakve cedulje razbacivali po gradu. Čujem bo, da ih je i on sam imao čitav snop na svojem stolu u občinskom uredu i da ih je sam dielio i ljudem nudjao. (Spinećić: tako rađe austrijski miljenici, odlikovani sa križem!) A sada nam se ovdje tuži, da se narod buni proti odredbama sinoda. Zasto je narod u svih mjestih občine creake ostao miran, premda je i creaki načelnik potpisao onu predstavku na sv. stolice? Jer su ljudi creake občinske uprave bili upravo tada zaposleni občinskim izborima, a proti njima je ustajala većina izbornika, pak im je bila sila pripravljati se na izbornu borbu po starom receptu, samo da ostanu na koritu: nella magera! Naprotiv tomu, ljudi občinske uprave u Malomselu i Osoru, nisu bili tada zaposleni sa izbornim manovrami, pak su imali vremena huckati u nekim svojim mjestim po stanovitih plaćenih narod na odpor proti sinodu. I tako se tučati, da je gdje gdje u onih krajevih bilo nešto nereda, dočim ga po obćini creakoj bilo nije. Medjutim su ljudi počeli uvijdati, da su bili zavedeni. Vremenom uvjerit će se još i bolje. U toliko sam hotio ispraviti g. Vidulčića, da bude drugi put oprezniji. (Vladin je komesar pozorno pratio govornika, dočim je zast. Vidulčić, netom je opazio onu cedulju u rukuh zast. Andrijića, odsuljao iz sabornice, da se do glasovanja u istu ne povratu).

Zast. Bennati nastoji pobiti navode dra. Laginje tim, da navajuje bezobzirno na naše narodno svećenstvo i na one biskupe, koji nisu u talijanskom taboru. Novoga nije ništa kazao, što ne čitamo danonice u židovskih novinah. On reče i sam, da neće govoriti o predmetu, jer da se sabor nebi protivio glagoljici, kad bi ju sav narod tražio.

Prirednik Clevea pod nemilim utiskom, što ga je izazvao govor zast. Laginje, nastoji poduljim govorom ublažiti onaj utisak, ali nije uspio, jer je svatko morao opaziti, da je sve ono, što je rekao umjetno, prisiljeno i nelogično. Radi toga nije mogao ugrijati ni svojih pristasa, a kamo li pobiti historičke navode zast. Laginje.

Zatim se prešlo na glasovanje o predlogu zast. Cleve.

Za predlog glasovala je sama većina, dočim je ostala sjedeć sva manjina.

(Na to se je odajila iz sabornice sva manjina).

Interpelacija proti predsjedniku.

Predsjednik priobći saboru, da mu je predao zast. Mandić jednu interpelaciju, kojom traže pomoć vlade proti njemu. Ta interpelacija da je uvrieda za sabor, te da ju nije moguće priobćiti, jer da zem. kapetan nije odgovoran za svoj rad „onog gospodi“.

Ta interpelacija glasi:

Interpelacija na c. k. vladu.

U sjednici istarskoga sabora od dne 11. t. mj. dogodio se je u parlamentarnom životu do sada nepoznat slučaj.

Saborski predsjednik, prisiljen tjelesnom potrebom zapustiti predsjedničku stolicu, prekinu za nekoliko časaka sjednicu, te se udalji iz sabornice. Tim, što je prekinuo sjednicu mjesto da je odstupio predsjedničku stolicu svomu zakonitom zamjenjiku, zemaljskomu podkapelanu dru. Stangeru, uvriedio je grubo ovoga i zadao cesarskoj vladi, koja je ovoga posljednjega na imenovanje na ono odlično mjesto predložila očitu moralnu zausnicu.

Radi toga pitaju potpisani vis. c. k. vladu:

1. Hoće li ona mirno podneti ovu moralnu uvriedu.

2. Što kani učiniti, da se što takva više u buduću ne dogodi.

Kopar, 12. julija 1902.

(Sliede potpisi svih devet zastupnika.)

Zaključak sabora.

Predsjednik reče na to, da su tim riješeni svi predmeti, koje je imao sabor da riješi. Nabroji za tim sve predmete što ih je sabor u ovom saboru riješio; zahvali se zastupnikom na trieznom i ozbiljnom radu; zahvali se gradu Kopru na gostoljubivosti, te pozove prisutne, da uzkliknu trokratni: Evviva! Njeg. Veličanstvu i proglasi zasjedanje zaključenim.

Predlozi,

od hrvatsko-slovenskih zastupnika postavljani u zadajoj sjednici istarskoga sabora u Kopru.

(Konac.)

IV.

Za napravu ceste Rakitovec-Podpeč-Crnikal in za dovršitev ceste Jelovice-Podgorje-Černotič-Dolina, ter popravu ceste po Osopski in Rižanski dolini.

Zast. Kompare i dr. predlaže:

Visoki zbor naj blagovolji skloniti:

Poziva se deželni odbor:

a) da ukrene vse shodne korake, da se čim prej napravi že nacrtana cesta Rakitovec-Podpeč-Crnikal, za koju je bila že c. k. vlada določila podporo; intereso svoje davne občine (v občini Dekani) svoje prispevke; in deželni odbor odobril takratni načrt, ter bi bila najkrajša zveza buzetskega Krasa z Trstom;

b) da odkaze podporo za dovršitev ceste Jelovice-Podgorje-Černotič-Dolina, ki je na obeh koncih že dovršena, ter manjkajo le po sredi se zveze;

c) da podpre z potrebno podporo okrajni cestni odbor koparski, ki dobro zna, kako potrebno je popraviti obe cesti toliko ono v Osopski koliko ono v Rižanski dolini.

Kopar, dne 12. julija 1902.

(Sliede potpisi svih devet zastupnika.)

V.

Šolski zaklad za upravno leto 1902.

Zast. Kompare i dr. podnio je k tome naslovu sliedeća tri predloga:

I. Predlog k rubriki I. naslov I. proračune šolskega zaklada za leto 1902:

Visoki zbor naj blagovolji skloniti:

Pozivlje se c. k. vlada, da poviša svoj prinos za ljudsko šolstvo v Istri od 47.000 K letnih na 150.000 K pod pogojem, da se pri odlučujočih činiteljih do-seže odprava šolskih taks, in da se z omenjeno sveto in daljnimi potrebnimi prinosi dežele ustanovi ljudske sole povsod, kjer se jih po postavi ustanoviti mora.

V Kopru 11. julija 1902.

II. Predlog k X. rubriki proračuna šolskega zaklada za l. 1902:

Visoki zbor naj blagovolji zaključiti:

Pozivlje se c. k. deželni šolski svet, da dogovorno z deželnim odborom predloži deželnemu zboru zakonski načrt o učiteljski plači v tem smislu, da odpade klasifikacija učiteljskih plač po mestih, in drugih plačnih razlik, ter se vsim učiteljem in učiteljicam povečuje plačo edino z obzirom na čas njihovega povoljnega službovanja, kakor je predlagal poslanec Spinećić v. IV. seji 2. avgusta 1901 k § 23 zakonske osnove za zboljšanje učiteljskih plač.

Kopar 11. julija 1902.

III. Predlog k rubriki XVIII. proračuna šolskega zaklada za leto 1902:

Visoki zbor naj blagovolji skloniti:

Pozivlje se c. k. deželni šolski svet, da svoj odlok z dne 16. novb. 1877 br.

1478 promjenja v tem smislu, da se učiteljem na pomožnih solah v razmjerju z pobiljšanjem plač učiteljskemu oseboju zakonom 9. okt. 1901 št. 35. B. O. I. remuneracije primerno povišajo, in da iste brže izplačujejo, nego je to do sedaj v navadi.

V Kopru 11. julija 1902.

(Sliede potpisi svih devet zastupnika.)

VI.

Za ustanovitev šole v Podpeču in Rozarju.

Zast. Kompare i dr. predlaže:

Visoki zbor naj blagovolji odločiti:

Poziva se c. k. deželni šolski svet, da čim prej ukrene vse potrebno, da se ugodivši testamentu pokojnega župnika Fabris iz Loke iz njegove zapuščine ustanovi jednorazrednica v Podpeču za Podpeč, Zaziđ, Zanigrad, Praproče in Kontestabel, in jednorazrednica v darčani občini Rozariol sa sedežem, kojega bode pronasla ugodnim šolska komisija.

Kopar, dne 11. julija 1902.

(Sliede potpisi svih devet zastupnika.)

VII.

Zast. Andrijić i dr. predlaže k rubrici VI., članak 3, paragraf 5:

Visoki sabor neka izvoli zaključiti, da se zemaljski prinos za uredjenje vodovoda u občini Dobrinj od predloženih 1000 K poviša na 2000 K, i to polovicu za uredjenje vodovoda a polovicu za uredjenje zapušenog potoka u onoj občini.

(Sliede potpisi svih devet zastupnika.)

VIII.

Zast. Andrijić i dr. predlaže k rubrici VI., članak 3 tražbina zemaljskog proračuna za g. 1902:

Neka visoki sabor izvoli zaključiti, da se od zemaljskih sredstava doznači občini Baškanska doprinos od 3000 K na djelomično razterečenje one občine od duga, kojega je morala učiniti za izvedeno jar uredjenje potoka u onom mjestu.

Kopar, dne 15. julija 1902.

IX.

Za podporu vinogradarom.

Zast. dr. D. Trinajstić i dr. predlaže:

Visoki sabor neka izvoli zaključiti:

Nalaže se zemaljskom odboru:

a) da u svrhu podjeljenja podpore vinogradarom za nasade vinograda u predjelih razarenih filokserom američkimi lozami izdade več ove godine iznos barem od kruna 10.000, makar na teret proračuna za god. 1903;

b) da u smislu zaključka stvorenog u ovom visokom saboru dne 26. febrara 1893. zamoli c. k. vladu, da priskoči vinogradarom u pomoć za svrhe ad a) sa znomom od kruna 400.000.

* * *

U sjednici istarskoga sabora od dne 5. o. mj. bijaše prihvaćen jednoglasno sliedeći predlog:

Pozivlje se zemaljski odbor, da učini u ime istarskoga sabora sve potrebite korake kod pozvanih oblastih, da budu pozvani k vojničkim vježbam u interesu poljedjelstva pričuvni vojnici, i oni iz naknadne pričuve pripadajući poljedjeljskomu stališu u mjesecu agustu rjesto drugih mjeseca.

Zemaljski odbor u Poreču priobćio je taj zaključak c. k. namjestničtvu u Trstu sa molbom, da ga preporuču vojničkim oblastim na uvaženje.

Sjećajte se
"Družbe sv. Cirila i Metoda"
za Istru

GOVOR

zastupnika dra. A. Stangera izrečen u sjednici istarskog sabora u Kopru dne 10. Julija tek. god., prigodom rasprave o predlogu zast. Zarotti, za obnovu zakona od 27./12. 1893. br. 189 D. Z. L. glede podpore trgovačke mornarice.

Visoki sabore!

Predlog častnog zastupnika Zarotti toli ja, koli moji drugovi od manjine poduprieti čemo sa svojim glasovi, jer je predlog posve opravdan i jer smo i mi većinom sinovi mornara, te su nam potrebe i nevolje naše mornarice dobro poznate i jer smatramo dosadnji zakon o podpori mornarice nedostatan.

Dosadnji onaj državni zakon, neodgovara nikako potrebama naše trgovačke mornarice, niti se njim može istoj pomoći tako, da uzmogne natjecati se sa mornaricami drugih država, pače ni sa onom druge polovice naše države.

Isti zakon reć bi, da ima pred očima ponajviše unapredjenje parobroda, dočim se na brodove na jedra skoro neobazire.

Mnogi doduše misli, da o brodovih ne jedra nemože biti više govora i da su isti svoj život već svršili, ali ja nisam toga uvjeren. — Ja mislim, da imaju veliki željezni brodovi na jedra (o malenih brodovih duge plovište priznajem i ja, da da nije moguće više govoriti) još liepu budućnost i da bi mogli pružiti vlastnikom još liepog dobitka i zaslužka.

Ti veliki brodovi mogu još uvijek konkurirati sa parobrodima, jer čine duge pute, nose mnogo, a kađ su željezni i dobro gradjeni, jesu i brzi u plovišti — oni imaju mnogo manje troška, stoje odnosno manje nego parobrodovi pa mogu dakle još uvijek nešto dobiti, ako i niese poslovi već onakvi, kakvi su jednom bili. Ja sam dakle uvjeren, da se ima mnogo veću poželju u novom zakonu posvetiti brodovom na jedra velikim i željeznim i da seistim mora dati izdašna podpora od strane države bez obzira gdje su sagrađeni.

Tim brodovom valja dati podporu, da neizčeznu, također iz razloga, što se na brodovih na jedra stvaraju mornari, a ne na parobrodih. — Parobrod može plovati, ako i neima momčad sastojću od pravih mornara, ali jedrenjak ne. — Momčad na brodu na jedra mora sastojati od mornara po zanatu, zato i valja, ako hoćemo imati dobrih mornara, nastojati, da imamo i brodova na jedra.

To leži također u interesu ratne mornarice, koja ako treba vojnika, treba i mornara i jer za ratnu mornaricu nije dosta da ima vojnika nego mora, da imade vojnike — mornare.

Država sama je dakle interesirana u tom da se održu brodovi na jedra.

U obstojećem zakonu obstoje ustanova, polag koje brodovi imaju državnu podporu samo do stanovitie godine starosti i samo za one puteve, kojimi ne plovi, koje drugo posebice subvencionirano domaće društvo. — Te klauzule nisu ni pravedne ni svrsi odgovarajuće, te nebi smiele u novom zakonu biti ponovljene. — Brodovi imali bi uživati podporu polag svoje kapacitete t. j. od broja bačava, koje nose, bez obzira na dobu starosti, pače čim su brodovi stariji tim su im troškovi veći, pa trebaju više podpore nego novi. Predmetna, da se brodi ili parobrod u nekoliko godina izplati odnosno amortizira, nestoji više, jer se to, obzirom na poslove, koji se sada čine, redko kada dogodi i jer takvi brodovi stoje mnogo novca a troškovi su veliki, tako da dobitka neostaje toliko, da bi se brod ili parobrod u nekoliko godina izplatio. Brodovlastnici su sada zadovoljni, ako dobivaju prilicnu interes na velike kapitale, koje ulože u gradnju brodova ili parobroda, pa ako hoćemo da uzdržimo mornaricu, mora država, po primjeru drugih država, vlast-

nike brodova podupirati sve dotle, dok brod ili parobrod obstoje.

Isto tako nepravedna je restrikcija podpore za put učinjen, takozvanu „miljarum“, koje polag sadanjeg zakona uživaju nego oni domaći brodovi, koji putuju iz domovino ili u domovinu — putem, koji nije već činjen od drugog kojeg subvencioniranog domaće drživa.

— Takvih puteva već danas ostaje jako malo i riedkti su oni brodovi ili parobrodi, koji te puteve čine i tako milijardu dobivaju — a osim toga neđrži se na umu da i na ovo malo puteva, gdje bi domaći brodovi mogli štogod dobiti nadju uvijek drugih brodova stranih država, koji su subvencionirani i koji iz toga razloga mogu uzeti niži naval nego naši bez subvencije. — Ako neima dakle konkurencije od domaćih brodova, nadju ju svagdje od stranih brodova i tako naši brodovi strada zlo prolaze. — Takva restrikcija jest pak i nepravedna, jer zato, što država jednom svojem brodu ili društvu daje podporu, nieće ju drugomu, a to je nepravedno, jer smo svi građani jedne države i svi nosimo iste terete, pa zašto, da neimamo uživati takođerjer svi iste pogodnosti i podpore.

Država je dužna pomagati takođerjer brodove male plovište, koji takođerjer sve više propadaju. I mali brodovi naši imaju sada mnogo manje posla nego prije, jer sada voze parobrodi od luke do luke i tako uzimlju zaslužbu našim malenim brodovom. A ipak su i maleni brodovi potrebili, jer se na njih najprvo uzgajaju naši mornari, jer njimi živi velik broj našeg primorskog pučanstva i jer na ih malenih brodovih zaslužuju svoj kruh stariji ljudi, mornari, koji već ne plove po velikom moru, za koje valja ipak skrbiti da nešto zasluže.

U prijašnja vremena svako naše mjesto uz more imalo je nekoliko malenih brodova, na kojih su se mladi ljudi pripravljali za mornare, te smo onda imali i na ducece pomorskih kapetana i vrlih mornara, koji nam sada obevidno izčežavaju, jer neima više ni malenih brodova na kojih bi djeca počeli svoj zanat ni većih brodova na kojih bi naši svoju zaslužbu kano izvježbani mornari i kapetani.

I u tom pogledu dakle morala bi država providiti, ako neće, da naša mornarica posve propade i da naše primorsko pučanstvo neizgubi i prigodu i volju posvetiti se mornarskom zanatu.

Iz ovdje navedenih razloga ja i moji drugovi glasovali čemo dakle za predlog gosp. Zarotti.

GOVOR

zastupnika dra. Andrije Stangera izrečen u sjednici istarskog sabora u Kopru, dne 11. Julija, prigodom rasprave vrhu računa zemaljskog-zemljišno-vjeresijskog zavoda za god. 1901.:

Visoki sabore!

Kako smo evo čuli iz izvješća netom pročitana, financijski odbor hvali upravu kreditnog zavoda takođerjer iz razloga, jer da je prošle godine izdano više zajmova i u većem iznosu nego ikoje druge godine dosada. Za mene to nije utješljiv pojav, kako se to čini da jeste za častni financ. odbor, niti je to za mene razlog za dokaz dobre uprave, jer davati mnogo zajmova u velikom iznosu je veoma lahko, ali valja nastojati ne da se izdade mnogo novca nego, da se ga izdade na sigurno. Kako su zajmovi dani i koliko su sigurni, meni nije poznato, ali ako sudim po onom kako se zajmovi dijele u mojem kotaru i tko u tom sve sudjeluje, moram dvojtiti, da se odstrane uprave onako pazi i postupa, kako bi trebalo.

Meni je naimo poznato, da je jedan čovjek u Voloskom kotaru trebao povećati zajam i zamolio ga kod kreditnog zavoda u Poreču. Nekoliko vremena zatim, što je

bio predao molbu, zvao ga je opetovno k sebi poznati dr. Krstić opaziv mu, ako ne dodje k njemu, da će mu biti žao. Taj čovjek bio je onda u narodnom taboru i nije htio ići ka Krstiću, zato nešto zatim dobije provučenu molbu neuvaženu i čuo je, da mu je bila odbita, jer ju nije preporučio Krstić. Čovjek je zatim tražio potrebiti zajam na raznih strana u Ljubljani i Zagrebu, ali ga nigdje nije mogao dobiti u onom iznosu, koga je zahtjevao. Tada premislio, išao je dru. Krstiću prijateljio se s njime, ostavio narodni tabor, predao u Poreču novu molbu i ovaj put dobio je željeni zajam, jer ga je dr. Krstić preporučio. Dakle, koga Krstić preporuča, taj dobije zajam, koga ne, nedobije ništa.

Drugi je sljedeći slučaj:

Prošle godine imala se prodati na ovrhnoj dražbi kuća u Matuljih u kojoj stanuje isti dr. Krstić — ali nije se našao kupac, koji bi bio dao ni najmanju ponudu za onu kuću.

Do nekoliko vremena bila je dražba obnovljena i opet se nije nitko našao tko bi ju niš uz najmanju cieniu kupio. Dražba se vodila, jer nisu bili plaćeni interesi na jedan kapital uknjižen na zadnjem mjestu. Pred onim kapitalom uknjižena je prilicno velika tražbina kreditnog zavoda u Poreču i prem se je svrha vodila radi toga, što nisu bili plaćeni interesi, kreditni zavod preuzeo je putem cesije onu tražbinu i isplatio kapital i interese, samo da se Krstiću ugodi.

Koji privatni čovjek bi bio dao iz zepa onaj novac za preuzeti tražbinu radi koje se kuća prodavala radi neplaćanja interesa, a nemogla se prodati?

Jeli može tako postupiti jedan zemaljski novčani zavod? Jeli se može uprava takvog zavoda hvaliti, ako daje mnogo novca u zajmove?

Kreditni zavod u Poreču u Voloskom kotaru ima povjerenike samo svoje stranke i to ljude, koji su vodje stranke, koja podupire politiku većine ovoga sabora — a smije li se novčani zavod, koji je zemaljski, a ne samo jedne stranke, oslanjati samo na izvješća ljudi jedne političke stranke, može li se nadati vjerodostojnom izvješću?

Evo dakle, da se kod kreditnog zavoda u Poreču tjera politika, dočim kod njega politike njebi smjelo biti. Uprava, kad bi htjela dobro i sigurno i koristno raditi, ako već hoće imati za povjerenike ljude talijanske stranke, morala bi se pobrinuti da dobije svoja izvješća i od čovjeka druge stranke, jer samo onda će moći razsuditi, dali smije ili ne dati zamoljeni zajam.

Toliko evo ja znamem iz kotara Voloskoga a kako je u drugih kotarih nije mi poznato nego scienim, da kako se postupa kod nas, tako se valjda postupa i u drugih kotarih.

Ja nisam naveo evo nego par slučajeva, ali i ti su meni dosta da glasujem proti predlogu financijalnoga odbora, a tako će učiniti i moji drugovi. (Živio! od strane manjine.)

Puljske pačuharije.

Zdravamarija zvoni. S mojim starim šiljarom od venkera u ruki, spuštam se polagano, kaj žaba s korom, u dragu dičene nam Raše. Iz daleka čuje se glas duplica, koje teški pastirovi prsti prebiru. Na grani mili slaviti piva svoju veselu pismu, a kosić mu kad i kad razbija organe sa svojim čok, čok. Nebo je vedro kako staklo, a oblacića ne vidiš ni za plaću. Iza Labinskijh gora diže se misec, kaj jedan veliki sir i srebrni ono malo likvida, ča još teče Rašom. — Ah, tužni mi bez vode! Ja gledam, razmišljam, mljašćem, Legnem na travu i prineseš me duhom u daleku prošlost. Čini mi se, ko da vidim kraja Epula, ki se u jenoj barki vozi zdlu s Rašom, a za njim njegovi soldati s puškami, bajoneta in kana, oba-

ziru se sve naokolo, da nebi kakov Romano bija kadi sakrit i spustija na njegje šćopetadu. I još mi ni ta uzlon pesale, već mi se druga po glavi vrli. Sad mi se para, da vidim Benecijane, ki s sikrami na ramenu, kaj vrtlogavi teku po labinskoj strani i siku one stare dube, ke je posadija još padre Abram. Malo za tim gredu Bračcani sa lukom, časnom i smokram vječud: „meru za meru!“ Rastužen od tih Zalosnih istina i zaljubljan od ugodnog, friškog zraka, zaspem na travi, kaj cok. Kva te voito, barba Mate!

Sad mi se je počelo ništo sanjati, ali onsko zamršeno, da nisam razumija niš. Nu na jedanput se sanj razbistri i ja se najdem u Puli u cirkusu. Jedan čovičina diže nekakove velike peze, ne znam ako od želiza ili od kartuna i drži u zubima jenu balotu od sto kili. To govore da je atleta Lamberti, a ja sam mislija, da je Pičkar iz Altire. Malo za tim dolaze van dva čovika i ala ki će koga hititi. Jedan zove se Rajčević a drugi Buccolini, kako da bi, stavimo reć, jedan se zva Martin Lovrin, a drugi Marko Gobov — kam-pijuni oba dva. Pogle 25 minuti, Rajčević zvrne Buccolini zgorogomagi. Ljudi počnu pljeskat s rukam i meni se sanj na jedanput preobrne.

Ja se sad najdem, uganasjte kad?..... u stampariji štoja „il Proletario“. Sva slova od štampe raztrešena su po tlu, a makine pokrivene sa velikim crnim rubinam. Dva od njih s valizami u rukam, obučeni u crno, kaj popi, s crljenim facolom oko vrata, pjavaju „miserere“, a dva drugi tamo iz jenoga kantunika odgovoraju sa „deprofundis“. — Bričan siromah, ma si malo-dura! Lipo si predika i napučivja, ali ča ćeš, kad te je malo ki sluša. Povidali su mi, da sad u zadnje vrime nisi ima ni za tabak, siromatina. Ali, ča ćeš, svit je dandanas galera. Više put si se i na nas jadjja, ma mi smo ti svejeno oprostili. Za tim sam uzēja metlicu i točja sam ju u nekatovu vodu, ka ni bila sigurno blagoslovna, i poškoprija sam sve one trapule, govoreć: „rakije skampa in piaca“, pa sam pošja ča.

Hodi simo, hodi tamo doša sam na stacion. Tu jedan rejmenat vaguni stoji antret, a oko njih ljudi, da se Bog smiluje. Svi se imbarkivaju, i ja se imbarkam. Ferata zašvikne i gremo ča. Do malo vremena smo u Pazinu. Tu žbarkaju svi, a žbarkam i ja. Banda sviri „marameo“, a ljudi kantaju svi „marameo“. Alora neka bude „marameo!“ Po gradu luminacijon, na placi baluni, koncertat rabioso, romitur, konfusion, skigac. Na jedanput sve sviće se ugase, postane skurina još veća neg u paklu i jedan šušur, kaj da se vas Pazin razronija, probudi me iz sna. Protarem si malo oči, pogledan naokolo, vidim i uvirim se, da sam kraj Raše.

Pogledam na zvizde i raspoznam, da mora bit već devet i pol. Viš malo, jednu uru sam spa na travi i za to kratko vrime, sanjalo mi se sve ono, ča sam gori pripovida. Jedva mi se malo razbistrila pamet, početa sam komentirati moje sanje i študirati, ke lumere bi se moglo staviti na lot.

Ali na žalost toga vam ne morem danas povidati, jer su naši deputati malo previše govorili u dieti i s tim njihovim govorancijama zauzeli su mi prostor u dičnoj „Našoj Slogi“.

Ja mislim, da neće nijedan proti tomu protestati, već da će svaki imati pacencije do drugi put. A ki ju pak nima, neka mu ju dadu fratri, ter i mi dano njima žita.

Donke do vidova drugi put. Ja ću intanto sad još malo spati i forsi da mi se još čagod sanja, pak ću vam sve skupa drugi put povidati

barba Mate Balota.

Bro
Oglas
kaj i
bitnog
cien
prij
su se
prij
za ad
a admi
kod nar
čisti d
polja
iko list
zela to
vrtom
ce plać
napisa
Celovnog
Telos
Živio
Ned
vršio je
dr. Mat
svoga ži
u užem
moćemo
ičko-par
im još r
e to sv
činio i
prijatelj
povanje
bratko o
paporu t
z svega
većem d
za cielok
narod, n
dugo, i
svoga gr
Laginja!
Bisku
Istarskom
Prigod
je slavio d
u Slatini,
svomu za
sljedeći br
„Uzviš
Tvojim im
Te dobi
slave do s
njamo se T
Svevišnjeg
na mnogaj
Odmah
Dobri bisku
Mili mo
Liepa h
o doktorsko
drugi neka
dade svako
da brani od
ome nikom
sada nije č
da svatko
njemu rekoh
Preporu
teljskoj usp
društvu sa
Tko ima
nati shvatit
rečiji velikog
poživli!
I našemu
niti bisku
Slavnomu
Puli.